Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 12 ИЮЛЬ, 1983 ШУ. ◆ № 83 (6805). ◆ Мах 3 кеп.

ЯЛАТ-ДАЬХЕННА

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеша дегаш айдаь болча республика ялат леладераша хьувкъам чуэцара ханаш лоацъю, Даьхен амбарашка ялат дlачукхахьара темпаш лакхъю.

Ка бола ялат паччахьалкхенна дlадаларa плал кхоачашъяьй Шалински, Сунженски, Ачхой-Мартановски районий къахьегамхоша.

Толаме кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара задани Надтеречни районерча «Озерный» совхоза ялат леладераша.

Боахамашка хlара ди тlехьагlа шерагlа яржаш латт планал совгlа паччахьалкхенна ялат дlадалара тlехьара социалистически яхь.

Нийсле ялат кийчдеча хьалхалаттараща!

Наьсархой ялат чуэца болабеннаб

Укх шера шкъи ахи эзар гектара тlа ка бола ялат хьалхедаьд «Назрановский» совхоза къахьегамхоша. Из чуэца доладаьд цар 4 июле делкъел тlехьагlа. Болх беш я ипатовский хьисапе лаьрхlа вlашагlъелла 25 комбайн, 30 грузовик, ихы техника чуйодаш йола низ бола комплекс. Цунна кулгалдеш ва совхоза директор Беков Мурад.

Эгтара хьалха чуййца даьккхад Варсукински отделенера 588 гектара тlара ялат. Шоашта юкъе социалистически яхь а йоаржаь къахьегама овсарле лакха йолаш болх бу комбайнераша, шофераша, центральни хьатта боахкача болхлоша. Комбайнерашта юкъе къаьстта дика хьонхамаш гойташ къахьег йоккха балха опыт a йолаш дукхача шерашта совхоза кхашка хьаьнала къахьегаш хьавоагlача Ажигов Хьаммурада, Торшхоев Хьусена, Килоев Мусас, ихыбараша. Юкъера лаьрхlача хlара дийнахьа 130—150 процент кхоачашъю царех хlаране ший балха норма.

Массе а хана санна укх шера а кlи-марса балхаш дlадоладелча комбайнер а хинна кхай тlа тlатеllа ялат чуэцаш воал совхоза механически мастерской мотораш тоадеш вола слесарь, КПСС Нохч - Гlалгlай обкома член, Къахьегама Цlеча Байракхех Къахьегама Сийлен III степенеи орденаш лелаю Тохов Тlохий Муса. Цхьа ди дlадахийтац цу сий долча болхлочо а цаlи ахи балха норма кхоачаш ца еш.

Укх деношка хьинар айденна къахьегаш ба совхоза ялат чуэцача новкъостала баькха районерча «Госкомсельхозтехникера» шофераш а. Комбайнаша аьрда ялат центральни хьатта дlакхуьхьаш шоай низ дlа ма кхоачча рейсаш ю цар. Хlаьта царна юкъе яьржача социалистически яхье къаьстта дикагlа къахьег Мальсагов Башира.

— Деррига ялат лкийтта балха дийнахьа чуийца даккха лерхl оаха, — йоах совхоза директора М. Бекова. — Цу гlулакха мел эшараш цlенхаштта вlаштlехьдаьхад.

Хlанз Плиевски отделенера 700 гектара тlара ялат чуэцаш боахк совхоза комбайнераш.

С. АУШЕВ.

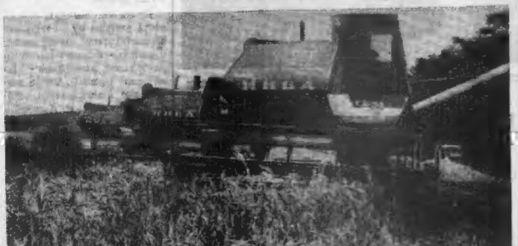

СУРТАШ ТIА: 1. «Назрановский» совхоза дикагlвола комбайнер Ажигов Хьаммурад. 2. Шофер Мальсагов Башир. 3. Ялат оардам хьоагlа комбайнаш.

И. ПЛИЕВА сурташ.

СОМ ДИКА ХЬИЙКЪАБ

Хьувкъам луш 355 гектар сомий бешамаш я Шалински района «Южный» совхоза. Укх шера шоанка могар ду цуи къахьегамхоша уж дика хьувкъаяра, агротехнически боккъонаша дlадеххача тайпара шоай ханнахьа чакхдаьккхад деррига балхаш.

— Юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 130—150 центнер баргболаш дика хьийкъаб укх шера lажаш, — йоах совхоза парткома секретара Хаикдов Адама. — вlаштlехьдаргда планагlа бокка боагlача 3320 тоннал дукха дукхагlа паччахьалкхенга сом бокха. Хlанзле ши бlаь тони совгlа дlа а беннаб оаха.

Массехк болхлой бригада я цу совхове lаиний бешамаш лелаеш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье эгтара дикагlа къахьег Хатаев Имрана кулгалдеш йолча бригадерча болхлоша. Цига оесарле къаьстта лакха йолаши юкъера лаьрхlача дийнахьа цаlи ахи норма еши болх бу ткъо шу гаргга цу совхозе хьаьнала къахьегаш йолча Обругова Марете Джамалдинова Галияси.

Эгтара дукхагlа помидораши кабуци а йолаш 240 гектара тlа баьцалеараш а хьалхеду совхоза болхлоша. Царех цхьадараш паччахьалкхенга дохка доладаьд.

Баьцадеараш леладеча бригадашта юкъе дикагlа къахьег Хамзатов Хождаудина кулгалдеча бригадерча болхлоша.

Соми баьцадаараши чуэцара совхоза новкъостала Пермь яхача городера 200 студент воагlа. Цар къахьегарга цига шин бетта.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

МУКХ ЧУИЙЦА БАЬННАБ

РЕПОРТАЖ

Кlи-марса балхаш сихделнад Магlалбика районерча совхозашка. Тхо да «Сагопшинский» совхоза цхьоалагlча бригада мукх чуэцача.

Ипатовский хьокхамах цхьатарра леладу укхаза из бола ялаташ чуэцарца дувзадепа деррига балхаш. Цхьаннена тlехьа шоллагlъяд йолаш нийс комбайн я хьокхамехьа оардаш мукх чуэцаш. Кхы йиъ арегат я хьокхаш кlа юдуллаш...

— Пхи бlаь гектара тlа бар тха бригадера мукх, — дуац отделена агронома Коригов Хьасана. — Кхаь балха дийнахьа чуийца доал тхо мукх. Планах 23 центнер йолча 25 центнер мукх боал хlара гектара тlара. Цхьа эзар гектара тlа да тха гураха дийна кlа. Цох ах хьаькхари ардари къаьста долаши ах хьокхамехьа оардаши чуэца лерхl оаха. Кlа a хlара гектара тlара 24—25 центнер яккха лерхl оаха. Из планагlа лаьрхlачул дукхагlа хул. Кхьча тайпара хила йиш а яц. Цхьан подрядни наридах болх беш я тха бригада. Цо новкъостал ду тхоьа кlи-марса балхаш сихагlеи дикагlеи чакхдаха.

Механизатораша болх беча латт дlа-хьа кхухьаш дола гойтамий улг. Цу тlа хьалтох социалистически яхье хьалхле лакха ялат чуэца агрегат. Селхан баьча балхах дикагlа болх барах «Тахан хьалха ва Гандалоев Султан», — аьнна да хьокхамий улга тlа. Цун комбайна тlа ягlа карара-кара телаш йола цlе лаьшпа а.

Ка бола ялаташ чуэцача социалистически яхь лелаяра, яхье котбаьнираш морально а материально а белгалбахара хьалаш чlоагlдаьд совхозе. Хьалххехьа уж дlадовзийтад механизатораша, яхьа итогаш ю хlара дийнахьа. Яхье котбаьнараш моральнои материальнои белгал а боахаш.

Укх шера кlи-марс болабелча денз социалистически яхье хьалхара моттигаш а ахчан совгlаташ а даьхарашта юкъе ба комбайнераш Мерикоев Юша, Умаров Нурадн, Гандалоев Султан, Додов Илез, Алероев Ризван, шофераш Галаев Махьмад, Галаев Iаlаудин, Белхароев Далам. Белхароев lалаьтд. хьажараш.

20—25 совгlа шу да уж комбайнераш хlара шера ялаташ чуэцача даакъа лоацаш бола. Укх шера ший даьна нийсса комбайн лелаеши балха хьалха латтарий мутlарайнка водаши хьавоагlа буруз деттача балхий управлене дизелист вола Алероев Ризвана вoi lаббас а.

Ялаташ чуэцарашта тlехьтlехьа дел ча вlашкаозараш, пох аргlаш дераш. Ше къаьстта звено я уж балхаш деш. Аьнна мукхаица ча вlашкаозаш ба трактористаш Тlахlира Мусаи Гандалоевгlар, Жабраьила Тухаия Мерикоевгlар. Цар хьатlазача чах аргlаш деш ба хоаш ду машина делаеш вола тракторист Белхароев Хьажбикар, аргlаш дотташ бола Коригов Исмlаlи Гандалоев Аьхмади. Бригадера мукх чуэцача кхаь дийнахьа ахалея совгlа долча чах аргlаш даь баьннаб уж. Хlара дийнахьа 150 процент норманш кхоачашъеш овсаре къахьег ча вlашкатохараша.

Хlанз кхоалагlча шера юрзарча школера къона хьехархо Коригов Исмаlил аьхна лаьна хана совхоза ялаташ чуэцача новкъостал деш ва ча вlашкатохача даькъа а лоацаш. Укх шера цун коллега Гандалоев Аьхмада а лаьрхlад ше салоlача хана совхоза новкъостал де.

Совхозе эгтара лаккагlа гоалал йолча комбайнерех лоархlаш ва Даурбеков Мика. Укх шера цунна тlадиллаьдар горох чуэцилга. Из низкъалагlа лоархlаш бола болх дика чакхбаькхаб цо.

Совхоза торопашка а хьехьа оттаьча планах итт — шийтта дийнахьа чакхбаккха лаьрхlад укхаза кlи-марс. Лаьрхlачох ах ха, вешта аьлча ялх балха ди дlадахад 650 гектара тlара мукх чуэцаш. Цунах ах ха йийзар совхоза механизаторашта хьалхарча деношка шоллагlча бригадера 150 гектар мукх чуийца баьнна. Цхьабаькъда, 60 гектар горохя, 60 гектар дlадувча фуна лаьрхlа йола рапси чуийцай укхаза.

Хlаьта а хlанзчул тlехьагlа чуэца деза из бола ялаташ шозза дукхагlа да — 1000 гектар кlа, 200 гектар борц, 130 гектар кен, 20 гектар рожь. Хlанзарча боларах болх дlабоде уж чуийца даха кхы 12—15 ди дезаргда lалам хьалаш новкъарле ца йой а.

Кlи-марс совхозе оттаьча графикал тlехьабалара бахьан, совхоза керттерча агронома Гандалоев lийсас яхачох, комбайнаш каст-каста йохаш хилархи дукхача комбайнераша ялат чуэцара нормаш кхоачаш ца елген да.

Кхашка ялаташ чуэцача болх беш а техническа новкъостала йола совхоза служба. Комбайнаш a кlи-марсе даакъа лоаца кхы техника a ма-могга кlезигагlа еха латтаргйолаш вlаштlехьбаккха беза цо ший болх.

Дlадоладеннад совхоза кlа чуэцара балхаш. Дика хьалкхедаь ялаташ ца дойташ чуэца лаьрхlа социалистически яхье а баьнна хьинар кхо ца деш къахьегаш ба укх деношка совхоза кхаш леладераш.

А. ХАРСИЕВ.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро аргlанарча заседане йийцар Москве хиннача советско-малхбузенгерманский переговорий итогаш.

КПСС ЦК Политбюрос къоабалбир ФРГ Федеральни канцлера Г. Колеця Федеральни канцлера заместителаца, ФРГ кхьча мехкашцарча гlулакхий министраца Г.-Д. Геншерацеи Европерча кхераяалея овлангарча дешай а СССР-и ФРГ-и юкъера отношенеш йlаьххача ханарча, чlоагlача, вlашца пайдане йолча ларда тlа дегlаахара дешай а хьакъехьа яьча переговорашка советски кулгалхоша лаьцанигь. Яьча переговорашен къамаьлашем малхбуаснгерманския оагlонна торо ду Советски Союзе Московски договора ларда тlара советско - малхбузенгерманска отношенеш дlахо дегlайоалара тlехьа кизар а ма шинна а халкъий хьаштана, еррига Европа хьашташ дlа ма дехкара долга а дикагlа кхетаде.

Заседане белгалдир, переговораш къамаьлаш дош советски кулгалхоша йизза боккъо a йолаш дlахайтар Малхбуаси Европе кердa американски ракеташ дlаоттаяра НАТО планаш чакхъяхаро дуаен халкъашта юкъера хьал цlенхаштта чоалхане доаккхаргдолга. ФРГ-иа тlеша кхерам совгlбоаккхаргболга, советскомалхбузенгерманский отношенешта во lаткъаргдолга Советски оагlоно ше доглохаш я аьлар. Германе Федеративни Республика, укх хьале шийна тlабужа бехкокхам чоте a эшаш, цу деша хьакъехьа машара хьаштанна дlа ма бехкара бола беть нигъ лоацаргхилара.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяр духьа Политбюро хьежар юрта боахама. хахlъа боахама кхыча доакъошцара экономически отношенеш эргайоахаш тоаяра дешаца. Цу дешах тlайицача КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи оцам тlа лерхl колхозашкеи совхозашкеи расширенни воспроизводства экономически хьалаш чlоагlа хулга, юрта боахама гlулакх деча предприятейн организацейн пайдашта планировани кран парех пайда эцаран хlанз йолаш йола порядок хувцар, колхозашеи совхозашеи гlулакх деш йола заготовительни кхыйолеи организацеш юртбоахама продукци йоаккхача бухсоцпаш хьахур дукхагlа хилийта дог доагlаш хулга lаламдергдола гlулакхаш де. Колхозаштеи совхозаштеи гlулакх деча Госкомсельхозтехника, СССР Минводхоза предприятейн организацейн балха мах беча а материальни совгlат дарех преми лларех фондаш вlашагlтохача а керттера хьокхамаш кургда хlанз гlулакх деча боахамашка юртбоахама продукци тlакхетар, договорни декхараш кхоачашдар, балхийн дайча гlулакхийн мах кlезигбар. Хlаьта заготовительни предприятешеи организацешеи — продукци эцара план кхоачашъяр.

КПСС ЦК Политбюро заседане дийца a лийна къоабалдаьд СССР континентальни шельфе 1990 шерага кхаччалца мехкдаьттая газовни промышленность дегlайоаллара СССР Министрий Совето де оттадаь гlулакхаш.

Политбюро къоабалбир КПСС делегаций Португальски коммунистически парте делегацеца переговораш ирах Э. А. Шеварднадзе баь хоам, хlаьта иштта дийцар СССР чурча вахарен вракьарча политикан кхьдола дешаш.

КОЛЛЕКТИВАГА НИЗ БЕННАБ

Кр пятилетка йоалелча дена укх шералца даим тlехьаюсаш хьайоагlарех яр Нохч - Гlалгlай гlишлон управленене чуйоагlача Грозненски аьшкбетона конструкцей завода коллектив. Тlадиса паччахьалкхен декхараш тlера дlа а доахаш, социалистически яхье хьалхалаттарашта юкъелхара бизза пайда нийса яьлар на производственни мощностех, балха ханах, чlоагlйир къахьегамеи производственни дисциплинa. Цудухьа деигара денга тоалуш, доьзаргдоацаш хувцаденнад укх шера завода болхлоша доахаш дола къахьегама толамаш. Цкъа санна массехказа республикерча промышленни предприятешта юкъе ньржача социалистически яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш, республикански сийлен Улга тlа йихьай предприяте коллектив.

Ах шера даьхача къахьегама толамий итогаш йича къаьлта гуш да из деза совгlат цунна дала а доагlаш денна хилар. Ялх бетта планагlа лаьрхlачул совгlа завода болхлоша маьхала яьккхай 25 эзар сом мах бола продукци. Хlаьта задинел совгlа арахийцай 539 эзар сома маьха товарни продукции 119 эзар сом мах бола нормативно-цlена продукция. Цу даькъе паччахьалкхен планал совгlа хьаьнй 3280 квадратни метр столярни изделеш, ялх эзар кубически метр товарни бетон, пхи эзар тонн асфальтобетон, кхыйола продукци. Къахьегама овсарле лакхълра ах шера план бархl процент тlехкхоачашъяьй.

Заводерча еррига цехаша толаме кхоачаши тlехкхоачаши даьд ах шера тlайийца хиппа декхараш. Царна юкъе a хьалха латташ я Зайченко Алексей, Кагерманов Баудин керте латтача цхьоалагlчеи кхоалагlчеи аьшкбетона цехий. Сапрунова Нина Ивановнас кулгалдеча шоллагlча марихала-бетона цеха коллективаш.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

1983 ШЕРА 11 ИЮЛЬ ХЬАТIАОТТАШ ХIАРА ГЕКТАРА IАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА

СВОДКА
(кг)

Районаш	1983 шера	1982 шера
Наурски	9,5	9,4
Надтеречни	9,0	6,2
Грозненски	8,0	7,6
Шелковской	7,5	7,9
Гудермесски	7,1	6,4
Шалински	7,1	6,8
Ачхой-Мартановски	7,0	5,4
Сунженски	7,0	6,3
Назрановски	6,3	5,6
Малгобекски	[illegible],1	4,8
Урус-Мартановски	[illegible],1	5,4
Республике гlолла	7,5	6,8

БОККХА ХЬУВКЪАМ

Грознера Урус - Мартане бода никъ. Аьрда оагlорахьа ялат чулцаш ялх комбайн йоалл. Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза я уж. Цар беча балха тlахьожам лоаттабеш ва юртбоахама культураш кхееча цеха керттера агроном коммунист Иришханов Алексей.

— Йиъ бlаь гектар кlа а долаш 915 гектара тlара ка бола ялат чудерзаде дезаш да тхо укх шера. Цунах дукхагlдар хьаькхари ардари къаьст-къаьста долаш чудерзаде лаьрхlад. Хlаьта хlанзле 500 гектара тlара мукх хьекха касарех lo а билла 420 гектара тlара бар аьрдаб. Цул совгlа, хьаькхари ардари цхьана долаш 300 гектар гаргга йолча моттигера чуийцад оаха ялат. Иштта ва гlулакх ца дича далаьзар тхо цигара мукх лаьтта lобижа хиннадаь, — йоах Алексея.

Ялат мел цlена чуэц хьажа кхай тlа довл тхо. Боарамга хьежжа лаьтта тlара юкъера лаьрхlача 10—12 сантиметр мара лакха яц ялат хьекхачул тlехьагlа юхейита юхьигаш. Цхьабакъда, ардайза дита каваш каст-каста нийслу. Из кхоачамбоацар бlаргадейча дукха ха йоацаш телевизорагlа цхьан агрономо даь къамаьл дагадехар сона. Нагахьа санна мехка гlолла ялат чуэцача хана ардаиза хlара гектара тlа цхьацца ка битача а итт эзар тоннал дукхагlа ялат довргда чу ца дахьаш, аьлар цо. Хlаьта изал долча ялата кхоабар Кхачен программа кхоачашъяра мел лоархlаме да? Цунах дийцар аз Алексейга а. Сога ла а дийнагlа:

— Бакъдар аьлча, ерриа ардаиза ялата канаш дитар доккха гlалат да. Цхьабакъда ,из комбайнерий бехк болаш нийсденна дац. Зене йолча садоахкача хlамаша жергlилгаш тийда lолийга каваш да ардаиза кхай тlа укхараш, — йоах Алексея. — Из кхоачамбоацар дlадоакхаш да. Кхай тlа диса каваш лехьадеш lалхан-Юртарча школашкара дешархой производственни бригадаш я. Цlена бу цар болх. Уж чакхбаьннача моттиге дукха ха йоацаш хьежача ардаиза кхай тlа уллаш цхьа ка корабанзар сона. Селхан оаха мукх хьекхача Гебаев lарбе кулгалдеча шоллагlча бригада кхай тlара канаш лехьадеш ба уж тахан, хlаьта кхоана укхаза болх бергба.

Дика хьийкъад укх шера цу боахаме ялат. Сяха юз комбайний бункераш.

Хlанз кхай тlара ялат дlакхухьаш къахьегаш болчар беча балха геттара раьза ба боахама кулгалхой. Балха ши норма кхоачаш ца еш саг вац шоферашта юкъе. Къаьстта дика лоархlабу шоай декхарех шофераш: Цукаев Изруддин, Садулаев lали, Хатуев Ширвани.

Аьрдача ялатага диллача комбайнерашта юкъе хьалха коммунист Юшаев Мовлетва. Цул дукха тlехьабусаш бац Хадаев Муса, Машаев Сулейман, Ашаев Ахьмад. Балха норма юкъера лаьрхlача 150 — 180 процент кхоачаш ца еш ди дlадахийтац царех хlаране.

Механизатораштa юкъе яьржача яхьа итог йича хьалхле цхьатарра йолча моттигера дукхагlа ялат аьрдачоа хьожаю. Цу гlулакхо декхарийла бу комбайнереш дикала йоакхо еш къахьега. Цlена чуэц ялат из йоачано lодужадаьча моттигашкара а. Цига механизатораша болх бу комбайнех лаьтта тlара ялат хьалъийду приспособленеш а екха.

Тхо кхай тlа латташ тхона юхха гlолла тlехьяьлар чах яьча пашнаех етта тlехьайиза лафет а йолаш цхьа трактор. Цох лаьца хаттар дича:

— Чах пашкаш еш йиъ пресс-подборщик я тха боахаме. Селхан мукх чуийца мукъадаьхача шоллагlча бригада кхашка болх беш я уж хlанз. Царех шиъ lалманхошта тlехкьарча хана марегlдаьннача ларда тlа керда яь я. Хlаьта тхона лурчогlа енай уж. Фуд цар дика? Масала, хьалха еш хиннача пресс-подборщикаша чах яь пашкаш лаьтта lохкувс. Уж лехьа а еш лафета тlа йоттара, цу тlа дlанийсъяра кlезигагlа веле виъ саг эш. Хlаьта керда яьча агрегато чах яь пашкаш автоматически ше тlаювт шийва тlехьатессача лафета тlа, пашкаш дlанийсъяра эшаш цхьа саг мара а воацаш. Цу гlуланко вlаштlехьдоалийт кердача агрегаташца къаьначарел шозза дукхагlа болх бе, — аьлар Алексея.

Ялат чуийца мукъадаьнна 70 процент кхаш чах lоцlендаьд хlанзле. 40 процент ча пашнаш а яь дlаоттадаьд.

Пресс - подборщикаш тlа болх беча механизаторашта юкъе балха норма кхоачаш ца еш цхьанкъа а вац, хlаьта къаьстта дика Альтемиров Вурус къахьег. Цхьадолча дийнахьа балха ши норма ю цо.

Тlатеlla болх беш я ялат чуийца мукъадаьнна лаьтта аха шозлагlа юв культураш дlае декхарийла йола звено а. Хlанзле 300 гектар совгlа лаьтта аьхад цунна юкъебоагlача механизатораша. Хlаьта яхье хьалха Бимурзаев lали Машаев Сулеймани ва. К-700 маркаx йолча тракторашца лаьтта оахаш юкъера лаьрхlача 180—200 процент кхоачашъю цар балха нормаш.

Дог гlоздоаккхаш ба хьувкъам а. Хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 26 центнер ялат доал, хlаьта социалистически декхарагlа чуэца езар 25 центнер яр.

М. ХАМАТХАНОВ.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхочашъеш

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДІАДОАХАРГДА, ДЕКХАРЕХ ЛОАРХІАДЕРГДА

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо, коммунисташта, берригача идеологически балха бІухошта хьалхашка чІоагІа бехкитонхаме декхараш оттадаьд. ІалаьмаІе йоакха терко ю вай парте керда саг хьалхеваре, йаха коммунистически кхетам бадара, цар материалистически мировоззрени кхы дІахо а чІоагІъяра. Цу хьакъехьа лоархІаме да юкхьанцарча партийни организацешна шоай болх Пленума решенеш дІа ма деха ерзбоахаш кхы тІа а тоабар.

Из дика кхета а деш, болх беш я «Малгобекнефть» НГДУ партийни комитет. КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова Пленуме даьча къамаьлага ладийгІача тхона дика ходелар тхоай балхацара кхоачамбоацараш, ледарлонаш, Кхетадир деңгара - деңга хІара коммуниста бехкитокхам лакхбеш ца хуле тха партийни организаце болх лерттІа дІагІоргбоацилга.

Цlенхашта къовсам лоаттабе беза идеологически балха тІарча формализмаца, даьсса къамаьлаш дуцарца, декхараш талместе кхоачашдарца. ХІаьта уж кхоачамбоацараш тха балха юкъе долаш да. Иштта саха дукха дийнад скважинашта лаьттан кІалара ремонт ярах, къахьегама дисциплина чІоагІъярах, корта боха малараш мелачарца, балха тІа мекъачарца, прогульщикашца къовсам лоаттабарах. Амма хувцаденна дукха хІама дац. Хьалха санна эо ю скважинашта лаьттан кІалара ремонт, производственни, къахьегама дисциплина телхаеш моттигаш нийслу, балха тІа кадраш хувцаллар лохденнадац. Из оаха мелал яр бахьан долаш хьахулаш да.

Къамаьлашкара — хьаддача гІулакхашка

Оаха бизза пайда эцаш йолаш йолча торонех, къаьстта къахьегама коллективаех долча СССР Законах. Дисциплина чІоагІъеча чІоагІа лоархІаме да социалистически яхь лерттІа вІаштІехьъякхар. Пленуме бегга ма дакхара, яхьа итогаш еш кархІа деза хьабаьча балха дукхал санна дикал а. ТІакха мара бизза пайда лургбац яхьо. Бакъда, тахан управлене ма гІулакх иштта латтац. Хьаьсаргья вай скважинашта ю лаьттан кІалара ремонт. Ремонтникашта алаки ду цар ремонт яьча скважинай дукхалга хьежна, хІаьта социалистически яхьа итогаш еш цар шоай болх дика е во чакхбьаккхаб теркалдац. Цудухьа хийла тоаьча скважинаша мехкдаьтта луш хилац, ремонт юха е езаш а хул.

Тахан, къаьгга гуш да социалистически яхьа итогаш яра гІулакх, тахка а текха, эргадакха дезилга.

Къахьегама овсарле лакхъяра дисциплина чІоагІъяра гІо ду бригадни хьисапе болх вІаштІехьбаккхаро. ХІайз массе цехашка, участкашка цхьан парадагІа болх бу бригадаш вІашагІйоакхаш лаьтт управлене. Цу гІулакхо кхы тІа а айдергда болхлой хьинар, лакхбергба хІаране бехктокхам. Цудухьа цу деша чІоагІа йоакхо еш я партком.

Карарча шера 6 бетта план управлене коллективо кхоачашъяьй 101,1 процент. къахьегама овсарле планал 0,7 процент тІех я, айрхІачуд совгІа 43 эзар сома мехка продукци екхай. Уж толамаш кхы а дакхаргІа хургдар, нагахьа санна лакхе дийца кхоачамбоацараш хиннадецаре, С. Б. Тебоев, Я. В. Белхароев, М. М. Монахов, А. М. Келигов, С. С. Хамхоев керте латтача коллективаша санна массе цехашкарча, участкашкарча коллективаша тІагІертта къахьийга даларе.

Шеко яц управлене къахьегамхоша шоай декхараш дизза кхоачашдергхдарах. Партномо шедар царцагІдьмихад июньски Пленума социамо дІа ма деха идеологически болх тоабара, иа практически декхараш кхоачашдаре чІоагІагІа тІабергзабара.

Ф. АЛБОГАЧИЕВА,
«Малгобекнефть» НГДУ партнома секретарь.

ЯХЬЕ КОТБУВЛАРАШ

«ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдикеи хьадер дукхагІеи хилийта!» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржаьча В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чикхдоахача заводо установкашта, цехашта юкъе хьалхалаттачарех цаІ я цхьоалагІча цеха. Цунна чуйоагІача № 5—6 йолча, бархІлагІча установкай коллективаш. ТІанйца социалистически декхараш хІара бетта кхоачашдеш хьайоагІа уж кхо коллектива.

БархІлагІча установке аггара дикагІбола технологаш лоархІаш ба операраш, коммунистически къахьегама ударникаш Рекрут Валентина Александровнаи Замбецкая Галина Игнатьевнаи. Овсаре къахьегаран совгІа даим нийса лелаю цар мехкдаьтта продукци арахецаре технологически режим. Шоай опыт, дикагІйола балха методаш дІайовзийташ иштта болх бе Іомабу цар установкера кхьбола технологаш, къахьегаме керда нотапонаш яхара уж оарцагІа а боахаш. Цудухьа башха-дика толамаш доахаш чакхдаьккхад хьалхаре ах шу установка коллективо. Ялх бетта планал совгІа цо арахийцай 400 эзар гаргга сома мехка товарни продукци. Къахьегама овсарле лакхъяре пачхьалкхен план 13,6 процент тІехкхоачашъяьй технологаша. Уж толамаш доахача доккха даиъа юкъедиххад Рекрут Валентинаси Замбецкая Галинаси. Установка технологашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг дІалецац цар.

Иштта дика болх а беш, шоай пятилетка кхоалагІча шера тІайийда социалистически декхараш даим тІехкхоачашдеш хьабоагІаш хиларца КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенешта жоп лу заводерча установкашта юкъе эггара къаьнагІа йолча, коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча № 5-6 йолча установка технологаша. Цар товарни продукци арахецара ах шера план дийна тІехкхоачаш а яь, укх июль бетта чотагІа арахийцар 125 эзар сома мехка товарни продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра ялх бетта задани 20,4 процент тІехкхоачашъяьй цар.

Уж толамаш даха вІаштІехьдаьккхад установка коллективна болх ма хетта дика вІаштІехьа а баьнна, технологашта юкъера социалистически яхь шерагІа йоаржаярах. балха хамах, производственни мощностех ма могга дикагІа пайда ийбарах. Цу достамагІа дика ма йоалаш болх беш бола технологаш кІезига бац укхаза. Царех цаІ я йоккхагІйола оператор, кагирхой хьехамча Бабскова Елена Павловна. Ший балхах тІехдика кхеташ я из. Цудухьа ший опыт дІоагІа раьза йолаш дІа а йовзийташ цо хьалхехьа говзанчаш итташ ба заводе. Царех цаІ я комсомолка, оператора гІонча Степанова Ксения Савельевна. Ший хьехамча санна хьинаре къахьегаши балхах дика кхеташи хиларах белгалъяьннай из а.

БоккхагІчарна нийсса къахьегаш, комсомолец яхача шоаш лелаеча цІера сий даим лакха лоаттадаш бола вагирхой кІезига бац укхаза. яхаш дувц установка кулгалхоша. Уж хьоахабеча хана эггара хьалхарчаров цар цІи йоахих комсомолна. оператора гІонча Назэора Екатеринa Павловний. Ший бехкагІа балха тІа хьовзам хилийта цхьа цІийъяла ийзаш цун. Цудухьа сел цунах установка. кулгалхоша. укхаза къахьегаш болча технологаша Екатерина болх беш йола участок даим тешаме а ьыд.

СУРТАШ ТІА: 1. Шоаш даьхи къахьегама толамаш дика хиларах чІоагІа деташ гІоадаьна ба № 8 йолча установка операторах Рекрут Валентинаи, Замбецкая Галинаи. 2. № 5-6 йолча установка технологически режимага хьежаш ба кагирхой хьехамча, йоккхагІйола оператор Е. Бабскова и оператора гІонча К. Степанова. 3. Установка оборудованега хьежаш чакхйоалаш я оператора гІонча Е. Назора.

И. ПЛИЕВА суртаж.

ДИКА ХОАМАШ

Вай республикерча промышленни предприятешта юкъе яьржача яхье приновод моттигаш йоахаш хьайоагІарех я «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода коллектив. ДІабахача ялх бетта даьхача къахьегама толамаша а къаьгга хьахьокх ше дІаболабьа къахьегама муя бІубанна цо дІахо хьош хилар. Продукци, мехкала пикхарех дерригача технико - экономически хьокхамийн ах шера план заводa болхлоша толаме кхоачашъяьй. Ах шера планагІа лаьрхІачул совгІа цар арахийцай 46 эзар сома мехка товарни продукци, 69 эзар сом мах бола нормативно цІена продукци.

Завода цехашта, участкашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Дубровин Александр Андиеевич керте латтача коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча гальванически участка коллективо. Укх бетта бархІлагІча дийнахьа июна шоаллагІча ах бетта чотагІа къахьегаш йолаелар из. Иштта дика къахьегаши ше тІайнца декхараш тІехкхоачашдеши я Савченко Николай Ивановича кулгалдеча механосборочни цеха коллектив а. Итташ болхлой ба заводе хІаналехьа пятилетка хьалхарча кхаь шера план дика тІехкхоачашъяь. Царех я гальваник Гьлышина Татьяна, слесарь - сборщик Коноваленко Сергей, кхыбараш.

* * *

Социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах укх шера цхьа санна массехкаьд республикански Сийлен улга тІа йиъай «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода коллектив. Уж совгІаташ деза а доагІаш дениа хилар къаьгга хьахьокх ах шера завода болхлоша даьхача къахьегама толамаша. Ер шу доладелча дена хІанзалехьа мехкала лыккхай 290 эзар гаргга сома мехка тайп-тайпара продукци. Укх бетта чотагІа 80 эзар сома мехка товарни продукции 45 эзар сом мах бола нормативно-цІена продукци арахецаш чакхдаьккхар цар хьалхара ах шу.

Овсаре къахьегарах кхоачамбаь Іеш бац болхлой. Цар тІагІертта къовсам лоаттабу производства эффективность лакхъяра. Цудухьа цар вІаштІехьдаьккхад укх шера планал совгІа 66 эзар сом кходе.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я ситталаш нийса непаетташ бола Олифиренко Зинаида Степановна, Зверева Александра Николаевна керте латтача бригадай болхлойи Федоренко Анатолий Анатольевича кулгалдеча токарий бригадан коллективаш. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю цар.

* * *

«ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдикен хьадер дукхагІен хилийта!» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржаьча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттехоша башха-дика къахьегама толамаш а доахаш жоп лу КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенешта. ХІанзалехьа дикка тІехкхоачашдаьд цар планал совгІа мехкдаьтта дикхараи продукци мехкала икхараи шера тІайийца хиийа социалистически декхараш. ДІадахача ах шера планал совгІа цар мехкала лыккхай цхьа миллиони 400 эзаре совгІа сом мах бола товарни продукци. Ялх бетта задакел совгІа даьккхад 30900 тонн гаргга «Іаьрка дошув». Къахьегама овсарле лакхъяра пачхьалкхен план цхьа процент тІехкхоачашъяьй.

Мехкдаьттен гази йоахача управлене цхьаькха цах яц пачхьалкхен плани тІайийца декхараши толаме кхоачаш е тІехкхоачаш ца деш. Церна юкъе а хьалхалаттачарех я ах шера планал совгІа 24800 совгІа тонн мехкдаьтта даьккхача Кузьмин Анатолий Владимировича кулгалдеча йиъалагІча мехкдаьттен гази йоахача цеха коллектив. Яхье шоллагІа моттиг лелаеш я Сиворцов Виталий Кирилловича кулгалдеча цхьоалагІча цеха коллектив. Цо ялх бетта планал совгІа даьккхад 3750 тонн гаргга мехкдаьтта. ДІадахача ах шера шоаш даьха производственни хьокхамаш тІа-тІа тоадеш къахьегаш ба НГДУ мехкдаьттахой укх июль бетта а.

ТХА ВЕТЕРАНАШ

Гудермесски медицински инструментий заводе болх беш ба дукха [illegible] ветеранаш. Цар шоай низи хьинари ца кходеш дІалу шоай балха опыт заводе керда баьхкача къонача болхлошта.

Традици а хинна дІаэттад заводе кагирхой ветеранашца вІашагІбетталу лга. Уж вІашагІкхетараш хетадаь да Сийлахь - боккхача Октябре 66 шу дизара.

Дукха ха йоаццаш завода цІеча уголоке цу тайпарча вІашагІкхетара гулбенначар слесарно - механически цехера болхлой, инженерно - технически болхлой. Сайре хьайийлар вІашагІкхетар дІахьош болча Р. Ашеваси Т. Салтахановеи. Цар лоацца дийцар шоай завода историх, хала хиннача хьалхарча шерех, хІаьта ше йоьхлла 19 шу дьача дена предприяте хьабенача наькъах. Цар иштта дийцар завод болх бе йолаеннача хьалхарча шерашка 12 тайпа медицински инструменташ мара цо арахецаш ца хиннилга, хІаьта хІанз — 200 тайпа.

Цхьаьдолча карта тІа г. Гудермес вІалла йолаш еце а, цо хьаеш йола продукци вай мехка кІаьча ца Іеш, цун доазонел [illegible] араьхье а йовзаш я.

— Заводо арахецаш йола еррига продукци хІана ядац аьнна чакхйоалл елесарно-механически цеха болхлой кулганка гІолла. ХІаьта укх цехе балха вевача къоначи сагага сихагІа балха говзал кара-расаьййтара оарцагІа боал цеха къахьегама ветеранаш. ХІаьта укх цехе уж шортта болаш ба. Царех цхьаьберех дувцаргда вай тахан,—аьлар сайре дІахьош болчар.

1965 шера заводе балха ера Кириченко Галина Федоровна. Шоай цІен дезалхо санна тІайийцар из коллективо. Галина Федоровна заводе хьалхарчарца керте эттар комплексни бригадана. ХІаьта, ше болх беча 18 шера цун бригада еррига заводе а хьалхарчарца йолаш хьайоагІа. Парте Гудермесски городской комитета член, завода парткома член а я из. Цун къахьегам белгалбоаккхаш Къахьегама Сийлен III степена орден еннай Кириченкoна.

Къамаьл де дош лу Галина Федоровнайна—Са завод—са биографи я, укхаза Іомайнр ал сайна дукха езаенна професси, укхаза дІанийцар со КПСС мугІарашка, — аьнна чакхдаьккхар цо ший къамаьл.

ТІаккха сайре дІахьош болчар сцена тІа ех Макеева Людмила Константиновна, цехе жеттел, ерригача заводе а дикагІа йола токарь-револьверщик я. Цо кагийча нахІ дийцар ший къахьегама наькъах, юкъаьнца токара ученик йолаш ше укхаза болх бе йолаллярах.

— ХІанз са сай ба дукха ученикаш, сайна ховр царна дег тІара раьза йолаш дІахьех аз, — аьлар Макеевас. Людмила Константиновнай хьаьнала къахьегам белгал а боаккхаш цунна еннай Къахьегама Сийлен III степена орден. ХІаьта дукха ха йоццаш хоза кхаъ бера заводе: СССР медицински промышленноста министерствай медицински болхлой профсоюза ЦК-ан Сийлен диплом хьоккха Макеевайна. Общественни вахаре а хьинаре даакъа лоац городской Совета халкъа депутата Макеева Людмила Константиновнас.

Гулбеннараша дІаькдаь тІоараш детташ тІайийцар Нобелевгlар мари сесаги. Вячеслав Иванович квалифицированни слесарь ва, комплексни бригадана керте латт. ХІаьта сесаг Людмила Алексеевна а яц мехрал тІехьайнса дега, иа а слесарь я. Вячеслав Ивановича еннай «За трудовую доблесть» яха медаль, — Людмила Алексеевнайна «Знак Почета» яха орден.

Сайре йистейоаллаш къамаьл дир слесарно - механически цеха начальника О. Ф. Криадас. Цо гулбеннарий цІерагІа даькъала бийцар къахьегама ветеранаш, цар могашал дика хилар лоаш лоацаш даьхар. ХІаьта зале гулбеннача комсомольцаша, кагирхоша тешам белар шоаш завода къахьегама сийлен традицеш лакха лоаттаергхиларах.

Художественни самодеятельноста дакъалацархоша дожий концерт оттадеш чакхдаьлар из вІашагІкхетар.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

Толамаша гІадкхувл

КПСС ЦК (1982 ш.) ноябрьски (1983 ш.) июньски Пленуми решенешта политически къахьегамен хьинар айдаь болх беш я Назрановски наькъаш тоадеш декхаши йолча управлене коллектив.

Керда автомобильни наькъаш декхара план 105 процент, наькъашта капитальни ремонт яра план 108 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле 102 процентага кхоачаш лакхъенний. Цунца цхьана наькъаш декхараша 6 бутт совгІача хана кходаьд 600 литр совгІа бензин, 100 литр даьтта, 2000 литр совгІа дизельни довтор. Дика толамаш доахаш хьабоагІа шоай декхараш тІехкхоачешдеш бола дукха а хьалхалаттараш.

ЧІоагІа барт тайпси дикев болх беш я асфальтобетонни завода коллектив карарча хана. ДІадахача 1982-ча шера берриг а 6 эзар тонн мара асфальт хьа ца баьча заводо, укх шера духхьал цхьан бетта 4 эзар тонн совгІа асфальт арахийцаб, цунца цхьана цу коллективо торо еннай Экажкьонгий-Юртан Іаьлий-Юртан юкъерча наьнъа тІа асфальт бизла баккха. Заводе дикагІчарех ба оператор Тутаев Хьажбикар, слесарь Мартазанов Султан. Къона валс а дикка балха опыт йолаш волча мастера Оздоева кулгалца завода из йоккха йоаць коллектив района наькъаш декхараштa масал а хиниа дІаэттай.

Кхачан программа кхоачашъеча а дикка даакъа лоац района наькъаш декхараша. Масала, укх шера «Экажевский» совхозе 2 километр автомобильни некъ биллаб, юртбоахама авнацена лаьрхІа майда хьае болабеннаб, ялаташ лоаттадеча хьатташтен складий помещенештен ремонт яра хьа а беш асфальт дІаухийт. 1983 шерара хьувигъам дІа-юха кхахьа безача автомобильни наькъа ремонт ль йоалаш латт.

Массехк шу хьалха наькъаш декхара управлени чам боацача моттиге яр. Балха хьалаш во хиларах болхлой, механизатораш дукха хьолалар укхаза болх беш. Бакъда, «Чечингавтодора», КПСС Назрановски райкома кулгалхоша йоанхо яр бахьан долаш доккхий хувцамаш хиннад укхаза. Машинно - тракторни парк доккхагІа ннзалаш долча машинашца кердальйххий, энергеца Іалашо елга тоаденнад, механизатораштa тІехдика ремонтни мастерскеш йолаш я, технически хьажара цех я, хьалъеш тийо сагІ цунъа Іохоергбола столовн латт.

Дукха болча производстве хьалхалаттараша шоай хьаьналча къахьегамца хьокхам тел юхебисараштa. Уж ба тракторист Эгиев Іаьла, коммунист асфальтоукладчика машинист Гадиев Закре, болхло Цолоева Іайна, экскаваторщик Корохоев Васамбек.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенешца дувзаденна дола декхараш дувцача хана тха коллектива членаша шоаш къамаьлаш деш предложенеш елар демна нормаш 1,5-эза кхоачаш ца йича наькъаш декхача объекташкара цхьаккха дІа а ма гІолва, производстве тІех организованни дисциплинированни хила, къахьегама овсарле лакхъяра хІара сахьатах, хІара минутах пайда ийбе, коллектива общественни вахаре айхха даакъа лоаца, аьнна.

Шоай выступленеш тха болхлоша гІулакхашца чІоагІъю. Цунна дола масал да коллективе укх шера пхо бетта цхьа прогульщик ца хилар, производстве хьалхалаттарашца нийсбала гІерташ ба къона болхлойи механизатораши, ах шера тІайийца хиина социалистически декхараш 101 процент кхоачашдаьд, рационализатораша цу юкъа 15 эзар сом пайда беиа рацпредложенеш балха юкъейихьай.

Балха хаиих бизза пайда ийбара, эффективность лакхъяра, къахьегама дисциплина чІоагІъяра дешаш комплексно къестадаро, тейп - тайпара кхетама болх чакхбалара торо хилийтей, управлене цхьаццa йолча объекташка балхара дІабувлизаген, прогулаш елген цІендаь дІадаькха, масала асфальто - бетонни заводе иштта да из гІулакх. Цига мастераша болхлошта довзийт массадола хІама, нарца цхьана къестаду производственни дешаш, коллективни решенеш тІаэц.

Къахьегама дисциплина чІоагІъяра тІаберзабаь болча балха къаьстта теркам тІаухийт оаха хІара болхлочун лоархІам лакхбара, шийна тІадиллача гІулакха бехктокхаме хилар цунна довзийтара. Цу хьакъехьа тха балха лоархІамера моттиг дІалоац болхлой собранеша, ДРСУ гІулакхаш иштта дея болхлошта дІадовзийтаро, участкаштея бригадаштея юкъе лелаеча социалистически яхьа итогаш яро.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеча управлене кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей лоархІамера декхар да къахьегама дисциплина чІоагІъяра, балха ха вехьа йовелга цІендаь дІадаккхара, шийна хьалхашка латта моллагІа декхар кхоачашдулургдола цхьа барт бола коллектив кхоталра тІаберзабаь бола организаторски политико-кхетамен болх тоабар. Цу балкага хьажа веза КПСС XXVI-ча съезда решенеш вахаре кхоачашъеча керттерча лостамга санне.

ДРСУ берриг болхлойн коммунисташ хьинар соадоеш къахьегаш ба пятилетка кхоалагІча шера тІайийн социалистически декхараш 28 декабрга кхоачашдара.

С. ТУМГОЕВ,
Назрановски ДРСУ начальник.

Энергетикий гІулакхаш

«Грозэнерго» шоллагІча теплоэлектроцентрала энергетикаша шерра социалистически яхь йоаржаьй РСДРП шоллагІча съезда 80 шу дизара сийленца иакъабахара. Яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл уж. Электрически йІовхален энерги икхарех из дІаяхийтарех ах шера план тІехкхоачашъяьй цар. Пачхьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа яьккхай кхо миллиони бІаь эзаре киловатт-сахьат электроэнерги 18 эзар гигакалори йІовхала энерги. Оборудоване технологически режим даим нийса лелаярах, цунна реконструкции модернизации ярах ер шу доладелча дена энергетикаша кходаьд 463 тонн условни довгор.

Энергетикашта юкъе шерра яьржай «ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдикен хьадер дукхагІен хилийта!» яхача девизагІа йола социалистически яхь. Цига хаддаиза хьалха латташ ба электрослесараш Степанченко Юрий, Кузнецов Виктор, Жуков Михаил, локомотива машинист Темирсултанов Ахмад, сменай начальникаш Моргунов Юрий, Валуев Степан, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

Шоай деша дай болаш

Дукха гІишлош объекташ хьалъяьй ше вІашагІъелпача дикъ шера «Гроэтрубопроводстрой» чуйоагІача СМУ-2 Матиев Салмана кулгалдеча каменщиний комплексни бригада коллективо. 30 сагах латташ я бригада. ХІаьта хІара саг шиъ е кхоъ специальни говзал йолаш ва. Царех лархІа мегаргба сварщика, плотника, каменщика говзалаш карaерзаль Матиев Іалихан, Старопромысловски райсовета халкъа депутат Хасбулатов ИбраьхІам, Даурбеков Юсеп. Иштта маІача нахa нийса къа а хьегаш, массехк говзал караерзаь дукха кхалнах а ба бригаде. Уж ба Мупольгова Кайпа, Мациева Фадиман, иштта кхыбараш. Цар гІишлош хьалъеча болх бу 9—10 шу да. Царна дика хов плотника, бетонщика, каменщика болх. Къаьстта ала деза Мациева Фадиманах, цул дикагІа кирпичех цІенош дотта ховш нагахьа саг вац бригаде, хІаьта Полонкоева Дутурхана укх шера электросварщика говзал а Іомаьй.

ХІане бригада г. Грозне Старопромысловски районе Маяковске цІерагІчa городоке 90 квартира чухургйола пхеэза вІаштІарадаь наха чубаха цІа хьалдеш я. Ши кІира мара дац цар из керда объект хьейийца. бакьда, хІанале цхьоалагІа йола этаж йистеяьикха бевла боахк гІишлонхой. ГІишлов - монтажни балхаш йистедаьха укх шера йиъалагІа йола квартал чакхйоаллаш отделочникашка дІадала дезаш да иа цІа планагІа. Цхьабакъда, Матиев Салмана бригада дош деннад дерригa балхаш плавая кхо кІира хьалха чакхдаха.

— Тхо тешаш да йоах участка прораба Идрисов Вахас: Матиев Салмана бригадо ше деиа дош кхоачашдергхиларах. ХІана аьлча, оаха цхьана болх беча укх дикъ шера цхьа нийсденнадац из бахьан долаш цІийдела дезаш. Цунна дола къаьгга тешал да укх тІехьарча цхьан - шин шера духхьал укх городоке цар хьал мел яь объекташ йилача хапал дукха хьалха эксплуатаце дІатийна хилар.

Цу юкъа цо кхоачашдаь балхаш а дац кІезига. Царех да 45 квартира хІаране чу йолаш дола наха чубаха хьалдаь ялх цІа, 410 моттиг йола къоначa дезалашта лаьрхІа общежити, 140 моттига лаьрхІа берий беш.

— Оаха чІоагІа теркам тІабохийташ йийшай тхоай бригаде КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума материалаш. Къаьстта тха деган гІоздоахаш, балхацара безам совбоаккхаш да цига вай парте Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча [illegible] Президиума Председатела вое. Ю. В. Андропова даь кІоарга чулоацам бола къамаьл, — йоах Матиев Салмана. Парте советски наькаеча йоккхонга хьежжа да хІара къахьегача сагагара дІадехараш а. Из Пленум хиначул тІехьагІа деиз тхо къаьстта дукхагІа теркам тІаахийта даьннад тхоай коллективе социалистически яхь дикагІа, шератІа йоарьяра тІехьа. Цу даьче хІанзале цхьаьна мероприятеш вІаштІехьа а яьхай оаха. Бригадира дика хов социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача кулгалхочун масал мел лоархІаме да. Цудухьа ца ше еррига бригадана хьокхам теддаш хьа а воагІа. Цхьа ди дІадодац бригадира шиій дийнахьара норма 150—160 процент кхоачаш ца еш, ТІаккха цунга хьежжа тІехьа ца бехa гІерташ, шоай нормаш 140—150 процент кхоачашъеш къахьег хІара бригадерча саго. Иштта вІаштІехьйоаккх бригадира ший коллектива социалистически яхь. ХІаьта хьабеча балхага хьежжа да цар хьаэца алапи а. Бетта бригадерча хІара саго эц юкъера лаьрхІача 250—260 сом. Дийнахьа 1,2 кубически метр кирпичик йотта еза царех хІаране, тІаккха цар 1,8—1,9 кубически метр йотт.

Болаш ба Матиев Салмана бригаде шоай хьехамчаш а. Уж ба гІишлош еча дукхача шерашка болх баь бола говзанчаш Полонкоева Дутурхан, Картоев Мажит, Матиев Іалихан, Даурбеков Юсап. ХІаьта бригадира дукхагІа бола нах цар шоай хана доккха новкъостал дь, йизза гІишлонхочун говзал караерзайта ба.

Дика вІаштІехьдаьхад СМУ-2 кулгалхоша къахьегача нахъа бытовни хьалаш. Цар доалахьа я мел эшачунца Іалашъяь общежити. хІара цІагІа телевизор, радиоприемник, шахматаш, шашкаш. ХІара шоатта дийнахьа шоаш бахача Назрановски районе пачхьалкхен автотранспортана цІаккхувл бригадера нах, хІаьта ориант дийнахьа йуйрийна юха балха хьабоалабу.

— Иштта тхоай йоакхо еш хиларах, дикагІа къахьега дог доагІа тха, — йоах бригадира а цун бригадерча наха а. Баьнда, из йоакхо ярга хьежжа хургда балха тІара толамаш а.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Назрановски трикотажни фабрике дукха болхлой ба хьинаре къа а хьегаш баш-ха-дика толамаш дахарца дукхача болхлоша чIоагIа лоархIаш сий деш. Царех цаI я ворхIлагIча конвейера хIамаш тега мотористка, коммунистически къахьегама ударник Тимурзиева Тамара. БархI шу дизад цу профессех из укхаза къахьегаш йолл. Цу шерашка шийн балхах Iалаьмате дика кхийттай из. Денгара-денга кIоаргагIа йоаза гIерт шийн говзал.

Яьгача промышленноста дезача денга кхачалехьа ах шера план кхоачаш а яь, цу хана денз укх июль бетта чотагIа къахьегаш я из.

СУРТА ТIА: хIамаш тега мотористка Т. Тимурзиева.

С. ПУГОЕВА сурт.

ШИЙ БАЛХА ГОВЗАНЧ

ЧIоагIа сатем байна лелар В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода ЦЗЛ хьалхарча отдела дежурни химик Сафарова Дина Владимировна. 25 йолча резервуарера яь анализий замер из шёй ювлаш яр. Брак-м хила а тарлора, цхьабакъда, замер 11,5-нега кхы лакхлуш яцар...

Дина Владимировнас дхьоалагIча отделе дежурни химик йолаш болх бу дикка ха я. Шийн болх бовзаш безаш саг я из. Заводской лабораторе арахецача товарни продукцена кийса анализ оттаярах дукха хIама тийша да. Цу тIа а предприяте арахецаш йола продукци вай мехкал гаьнна арахьа а хоатташ дIаэцаш я. Цудухьа цхьанкха тайпа брак йолаш моттиг ийсъадийтац дхьоалагIча отдело. ХIаьта цу юкъе Сафаровай а кIезига даакъа дац.

1978 шера мехкдаьтта техникум йистеьккхача шийн нанас Г. К. Соловьевас лаборант йолаш дукхача хана денз болх беча заводе балха ера Дина. Шийн къахьегам духхьашха цо дIаболабир азотни установка машиниста ученица йолаш. Сиха карайэзайир йоIо нерда говзал, цунга хьежна дика дIабодар цун болх а. Цхьабакъда, Динай теркам нанас болх беча заводской лабораторе, цига еш йолча анализаша тIаувзар. Шийн балха мукъа йола ха йоIо цу лабораторе дIаяхуьйтар. цунна дега дезац дар укхаза болх белга. ХIаьта цIагIа нанна а кIордайора йоI, лаборанта балхах лаьце дувца шийна яхаш.

Динай заводской лабораторе болх бе безам болга дIахайча лаборанташ а кхыбола болхлой а чIоагIа раьза хилар цу гIулакха. ХIаьта кхы хьем ца беш из шоаш болча балха хьа а ийцар цар. ХьалхагIа Сафаровайна хийттача бесса атта бацар дежурни химика болх. Анализаш таххарал совгIа, цо кулгалде дезаш 8 сагах латта коллектив а яр. Дукха ийсIора юкъхьанца цаховрашь, цадовзараш, тIаьккха балха опыт ца хилар а хоалуш дар. Цхьабакъда, хIама ха лоаш хиларах, хьабеча балхаша дог долаш хиларах вIалла кIаьдъялар фуд хацар йоIа.

Шийн ханнахьа из эз а зийна цунна гIо де оарцагIбаьлар лабораторе балха ветеранаш, коммунисташ.

Цо лабораторе болх беш цхьа шу гаргга ха яьлча цунна переаттестаци еш, кулгалхоша, комиссе членаша даь йоазув ниттта да: «Бокъонца шийн говзал карайэзаяь, тIехдика специалист я», аьнна.

ДIаьух денош, бетташ, шераш. ХьаIайнай балха опыт, хIаьта шийна ховчох кхоачаьбаь Iеш оамал йолаш яц Дина Владимировна, производства массе а долча доакъонца бувзам доаттабу цо.

ХIара дийнахьа Iуйрийна дIайолалу Сафаровас ше болх беча секцешка гIолла хьожаш чакхъяла. ТIаьккха дукха юкъ яьалехьа цунга хьакхоач хьалхара анализаш. Царга хьожача хана цун теркам тIаса фатагеча фракце анализо.

— Мария Семеновна, ер анализ дика хетац сона, цIаькха хьожаш тохкам бел укханна — аьле дехар ду цо лакхерча разряда лаборантага Сенчихенайга.

Дика лаборант хиларал совгIа Сенчихина укхаза йоаз производства ветеран, хьехамча хиларах тарра. Шийн хана цо рекомендаци а енна парте мугIарашка дIаийцар Сафарова.

Чакхъяьнней балха смена. Бакъда дежурни химик Сафарова цIаькха сихлуш яц. Кхоена кхоачашде деза балхаш белгалдоахаш, цар уйла еш ягIа из хIанз. Ишта хул хIара дийнахьа, цудухьа цу отдело яь анализаш цийсен динех мара хилац.

Н. ЧЕМИСЕНКО.

НАХА ЧIОАГIА АЬТТУВ БОЛАШ

КПСС XXVI съезда решенеш тIа белгалдаьккха да халкъа эшаш дола товараш арахецилга дегIанхувлар, уж дикагIа хулийталга, цар ассортимент шерьелга. Уж дехкараш дизза кхоачашдара лоархIаметIарчарех цаI да цIагIа нахага къахьегийтара йола формаш дегIанхувлар. Укхаза юкъарча-пайданеча къахьегама юкъеоз къоанала пенсе а баха, балха дIаахка могаргдоаца пенсионераш, тIемен къахьегамен инвалидаш, дукха бераш доаца нистий, предприятешка балха дIаахка торошаш йоаца кхыбола нах. Вай республике цIагIа къахьегара йола комбинат вIашагIъелла шин шуна кхо бутти мара бац. Цу лоацача хана комбината болхлоша дукха дика хIамаш карагIдийнад халкъа эша товараш дукхагIа арахецара, уж дикагIа хилийтара, цар ассортимент шеръяра. ХIанз укх сахьате комбинате балха а лоарIаш шоай цIагIа къахьегаш ва цхьа эзар . совгIа саг. Цар хьаю швейни, вязальни изделеш, кIувсаш, кога гIирсаш, сувенираш, ингалех, чах, дахчах яь совгIата телаш йола изделеш. зIамигача берий баракъаш, кхыйола итташ изделеш. Укх шера укхаза тега йолаяь кхалнеьха кочамаш, берий вязальни костюмчикаш.

ЦIагIа къахьегаш барий балха тIа аьттув хилийтара хьайийллай кхойтта приемни пункти цIагIара цехаши. Цига цIагIа къахьегаш бараштa тега хIамаш, кхыбола гIирс дIахьу, хIаьта кийчъяь яьнна продукци царгара хьа а ийце комбинате хьаяь. Уж лакхе белгалъяьхараш санна йола приемни пункташ цIагIа болх бара йола пехаши хьа а йийла болх беш я Гроэне, Назране, Грозненски сельски районерчa Виноградни яхача юрта, БоргIане, Ножай-Юрта, Урус-Мартане, Аргуне, кхычахьа. Цар хьеш йола изделеш вай республике, ишта Къулбаседа - Кавказе вежарашка йолча автономни республикашка яйа ца Iеш, беррига вай мехкарча дукхача промышленни районашка дика йовзаш чIоагIа хоатташ дIаэцаш я.

«Производства эффективности балка дикали лакхъяра тIедьа «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьалер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоржиньча комбината коллективо Ленински районерча промышленни предприятешта юкъе хьалхара моттиг цхьоалагIа ахчан премий эцаш. вIаштта массехк квартелагIа яьккхай КПСС Ленински райкома, райисполкома, ВЛКСМ райкома карара кара тела ЦIе байракх. Ишта цунна сиэай моттигерча промышленноста министерства карара кара тела ЦIе байракхи хьалхара ахчан премий. Уж деза совгIаташ карара доалийтарг ца хилара долаш тешал да дIабахача ялх бетта цар даьна дот гIоздоаха къахьегама толамаш а. Товарни продукци маьхала яккхара ах шера план 122 процент кхоачаш а еш, заданел совгIа комбината коллективо маьхали яьккхай шин бIаь эзар сом мах бола товарни продукци. Нормативно-цIена продукци арахецара ах шера план 156 процент гаргга кхоачашьяьй. Планал совгIа шоллагIча ах шера чотагIа арахийцац 237 эзар сома маьха халкъа эша тайп-тайпара товараш. Шоай къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш хьинаре къахьегаш ба комбината болхлой укх июль бетта а.

Шин-шерIа хьакхинадац уж къахьегама толамаш. Керда-керда коталонаш яха комбината коллективана новкъостал ду хьинар кхо ца деш болхлоша къахьегаро, царна юкъера социалистически яхь кхетамца вIаштIехьа а яьккха, производственни мощностех балка хаьех йиоза пайда ийбаро. Къахьегамен производственни дисциплина телхаелга цIенденна дIадаьннад укхаза. Комбинате яржача яхье котало яьнхараш моральни материальни поощрени а еш, белгалбоах. Масала, яхье котбаьннараша та тел ахчан премеш, сийлен грамоташ, туристически путевкех салаIа укийт, дукха дезаш а болаш. хьаьналени хьинарен къахьегаш барашта материальни новкъостал ду. Цу гIуланзо болхлой материальни безам совбоах, цудухьа шоай хьинари низи кхо ца беш къахьег цар.

Ишта къахьегаш болча болхлоех итташ бераш ба хIаьналехьа питилетка хьалхарча дикъ шера план кхоачаш а яь, лхелагIча шера чотагIа къахьегаш. Царех я Торшхоева Малика, Албастова Луиза, Вежаева Малина, Магомедова Сона, Тактарова Кистаман, кхы дукхабараш. Цар хIара сменагIа шинъ е кхы тIех а нормаш кхоачашъю. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 150—175 процент кхоачаш а еш, хIаьналехьа питилетка хьалхарча кхоь шера задани толаме кхоачаш тIехкхоачаши яь а дукха болхлой ба комбинате. Царех бе хIамаш тетараш, вязальщицаш Хаскиханова Лейла, Тазбиева Пачехан, Шидиева Асет, Турлова Кизу, Устаева Салима, кхы дукхабараш а. Белгалдаккха дезаш ца оасаре къахьегарал совгIа цар шоаш кийчъеча продукцена юкъе цхьаккха брак ца ийсйолийташ хилар.

Б. КОСТОЕВ.

БIУБЕННА КЪАХЬЕГАШ БА

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьалер дукхагIен хилийта!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоржаьча Грозненски шурий комбината болхлоша шоай деррига низаш тIадерзадаьд производства эффективности балка дикали лаих а еш, ханал хьалха пачхьалкхен планаш кхоачашъярв. Цу даькъе дика ка йовлаш къахьег укх тIеххьарча хана. Товарни продукци арахецарен из маьхала яккхарен ялх бетта план ханал дикъ ди хьалхеи мерзача шурий продукци арахецаре план ханал пхи ди хьалхеи кхоачашъяьй. Пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 900 тонн мерзача шурий продукци, 150 эзар сом мах бола товарни продукци.

ДIадахача шера хьалхарча ах шерацa ийсийча укх шера цу юкъа тIакхийттай арахеца продукци 6,2 процент. ТIа мел кхийтта продукци хьальй къахьегама оасарле лакхъяра чотагIа. Арахецача продукцега дIабода ялх лоабарах. зIамигдар а дукхагIдар а кходарах ялх бетта планал совгIа пачхьалкхенна боь пайда 30 эзар сом ба.

Комбинатерча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье даим хьалха а латташ, хьинаре къахьегаш я мерза шурех шурий продукци паьхата пакеташка чуехкаш йола П. В. Ильченкос кулгалдеча бригада, литр хулича шушашка шура чуехкаш йола А. А. Нефедовай бригада, тIоа хьабеш йола Н. Г. Сухомлинова керте латтача бригада коллективаш. Цар хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю.

Б. БОКАЕВ,
Грозненски шурий комбината директор.

ЧIоагIа тернам тIабахийта дийцар КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме производства эффективность айяра, къахьегама оасарле дIахо лакхъяра деш.

Цу хьакъехьа дукха хIамаш ду Читински областерча «Харанорский» кIор боаккхача разрезе. Укхаза вIашагIйоллаш латт сахьата 1250 тонн кIор боаккхаш оасаре болх бу роторни экскаватор, монтаж яь кIор боаккхача 4 а 8 а кубови машинашта. 40 тонн мукъ кхуьа итт «БелАЗ» тIакхийттай машинки парна.

Къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни формаш а балха юкъеккуьл предприяте.

Шу доладелча дена 3 миллион тонн кIор баьккхаб, цунах 50 эзар тонн — заданел совгIа.

СУРТА ТIА: кIор боаккхача карьере.

Л. СВЕРДЛОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

Социализма мехкашка

Дукха яхка зIамига ГЭС-аш

Цу гидростанце [redacted] латтача эзле чувьлча хье ерригa моделаш лелаш а йолаш йолча технически музее волаш санна хетаду. ХIара агрегата тIадатт дика цIаньъь йола табличка: «Хьаьлй Праге — Карлине 1910 шера».

— Ишта кховзатъе итт шу совгIа ха я Инзера яхача тайжача хиво вай дай даьша хьаьь турбинаш кхестию. — дувц Шастный Йозефа. Прагана гаьна йоаьача моттигерча «Драждице-над-Инзерой» яхача производственни кооператива председатела. — Станцe лелаярга дIадодар дукха хIама дац. Ерригa кхо саг мара вац цунна гIулакх деш. цар шоаш ю еррига техническа ремонт а. ГЭС энергеца Iалашъю кооператива цехаш, сердало лу. дIайха лоаттаду нах чубаха цIеношк. Оаха тоа а яь эксплуатировать ду Инзер тIарча зIамига иза болча [redacted] ГЭС. Кхоикхе а станци кооператива доалахьа я, цар хьаю шера шин миллион киловатт-сахьат совгIа электроэнерги. Баьъдолаш да, ка башха дукха яц, амма теплоэлектростанцe изал энерги яккхара бIарча машинаьъъа состав етта тайша бос бола кIор боагаде безаргбар. Цу тайппара, зIамигача ГЭС эксплуатаци яр боахама пайдане хиина ца Iеш, пачхьалкхенна а пайдане да.

Шовзтъе итт шу хьалха долхача хиш тIа, хилгиш тIа, даьча Iамаш тIа болх беш бар Чехословаке 15 эзар гаргга сердалол хьаст. Хадiа ше йода талла а талхаш сайцар уж Доюсхий низалаш йола ГЭС. ТЭС хьалъеш лаьттача 50-ей 60-чей шерашка зIамигача гидростанцешта реконструкци яр рентабельни дац аьнна хеталуш дар. ХIанз укх сахьате ерригаш а 257 я уж республике, амма мехка энергосистемана юкъе цар лоаца даькъ-м башха зIамига а дац — 546 миллион киловатт - сахьат электроэнерги хIара шера. Специалисташа лаьрхIача гучадаьннад, мехка дерригача долача хиийн хилгийн гидроэлектрически потенциал шийтта миллиард киловатт-сахьат совгIа хилар. ХIанзарчоа пайда эцац алхха цун кхоалгIча даькъах мара [illegible].

Шоай доалахьарча ресурсаех максимально пайда ийбаре дехар да чехословаци энергетикаша хIанз укх сахьате къоастадеш дар. Из [redacted]рга [redacted] късх цаI бе низал итт мегаваттага кхоачача зIамигача ГЭС кхы а эффективнегIа эксплуатаци яр. Массехк шу хьалха лаьрхIа йола решени яй республика правительства цу тайпара йола станцеш хьалъяраш йолаш кхалта реконструкци арахи. Царех цхьаннен реконструкци еш латт Прага яхача города шийна юкъе Влтава яхача доадача хи тIа. Цо шер-шера хьергъя 20 миллион киловатт - сахьат энерги. ЧССР столица удишаш тIа боагаеча электричества довнка даакъа цо лургда.

Гаргга хана Влтава яхача хиво болх бе йолийлийтаргъа кхыча кхаь зIамигача станце турбинаш. цу тайпара йола ГЭС хьалъергьа Бечван Греми яхача долхача хиш тIа а.

Цу ерригача объекташта финансировани ю пачхьалкхен бюджетера. Амма зIамига ГЭС хьалъе бипа я ишта промышленни предприятей, юртбоахама кооперативай, кхыча организацей, царна аттача условех кредиташ лургда пачхьалкхено. ЛаьрхIача гучадаьннад, нах чубаха цIа электричествоца Iалашъе могаргдола низал итт мегаваттага кхоача ГЭС хьалъярга башха совгIа-эшашагIа доацаш 100 эзар кров гIоргхилар. ДIадахар изаметтаоттаргда дикъ шун ах шун даьлча. ХIаьта сов йола энерги кредит дIатоххаш тела дезача ахчан метта лоархIаш пачхьалкхен электросете дIачутела йиш я.

ЗIамигача ГЭС пайда ийбар экономически гIойле йолаш хилар гуш да: тахан аггара кIезигагIа хIама доацаш йола энерге хьаст ба ЧССР.

Специалисташа лаьрхIача гучадаьннад, ЧССР территоре тIа низах 0,2-мегаваттагара итт мегаваттага кхоача станци хьалъяр экономически пайдана йола моттиг 750 хилар. ДезтгъалагIча шераше а болх бе йолалургъа республике энергосистемана шер-шера 342 миллион киловатт - сахьат электроэнерги лоаттаергйолча зIамигача ГЭС турбинаш.

Валерий ЕНИН,
АПН спец. корр.

Прага.

ФИНЛЯНДИ: «Валмет» яхача фински пачхьалкхен акционерни общества советски арахьарча торговле организацешцара бунэмаш хаддаза шердуш доагIа 1946 шера ше вIацагIъеллача хана денз 660 совгIа тайп - тайпара хIума СССР-в дайтад фирма. Шийн аргIагIа «Валмета» а ийду Советски Союзагара хи тIа гIолла дIа-юха лела докаш, немашта комплектовани яра эша машинаш оборудовании.

СУРТА ТIА: «Валмет» яхача фирмана лаьрхIа Ленинграде хьалъь хи тIа гIолла дIа-юха лела дии.

В. ДУБИЛА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дуне цхьан кIиргIа

АФРИКА КХЕРАМЗЛЕННА КХЕРАМ ТIАЭТТАБ

Африке эггара чIоагIагIа «кхохкаш эттача моттигех» цаI хиина дIаэттай тIеххьарча хана Чад. Цу мехкара а цунга гонахьара а хьал ирденнад вIашагIкхийтта Штаташ, Франци, Израиль цу мехка чурча гIулакхашта юкъегIертидга сихде йола ма яллиига. Чадски трагеди миштa хьахинкай гуш да: колонизатораш хиинарашен американски империалисташен Чад лоархI Центральни Африкерча хьала дестабилизаци яра йола рычаг санна.

1980 шера августе Чад шийн лоIаме а яьнна хьакхайкадаьча фенфарий оаз хаддаза яр малхбузен спецслужбаца племенайн динен ларда тIа республике провокацеш йолаьча хана, цул тIехьагIа царех бIаьхбенна граждански тIом а хулаш. Цу спецслужбай тийшача бахко хIанз новкъарле ю мехка баха йиъ миллион нах хулаш долча 20 совгIа къамашта юкъе машари цхьоагIом хилийтара. 1979 шера Африкански ЦхьоагIон организаце (ОАЕ) новкъостал а деш тIема - политически 11 группировка Лагосе кIал кулгаш яьдьдар Чада къам мукъаданхара фронта лидер Гукуни Уэддей керта а волаш къаман цхьоагIон переходни правительство хьаира хьакъехьарча соглашенеца.

Наьха цIей Iо ца ухийташ соцадара лоархIам болаш этап хиина дIаотта тарлора Лагосски соглашени. нагахьа санна океанал дехьара ца гIулакх хьалхьедераш юкъе ца гIертаре. Соакха аьнни Гукуни Уаддейгара Iаьдал хьа а доаккхаш из юстара ваьккхар пачхьалкхьена керте латтар ше ца аьнна дIахкхайнадаьча оборона министра Хиосен Хабре. Судана территоре тIара латташ хиннача Хабре бIуно США-ци цар союзникашен хьал а лоацаш Нджамену дIа а лаьцар мехкарче кхыча городашта тIахьожам а оттабар. Гукуни Уаддейн шийн резиденци республика къулбаседерча городе Бардаи дIайихьай. Укх шера июнь чакхболаш переходни правительства низаши тIом болабьь Нджамена режима бIуна духьала.

Вашингтоно, Парижо, Тель-Авиво сихха Хиосен Хабрена тIема низаца гIо де долаьд «Фегарча тIаь тIа гIолла» Парижера Нджаменена хадданза хьадоладалар йоккхийча партеех герза тIема техникен. Вийсана столична аэропорте а Дугиша яхача базе а Iохуш американски, английски, карандийски гера тIадола самолеташ. ГIулакхаш телхача режима тIема кхоачамна новкъостал де юкъелай Судан, Египет, Заир.

Интервенцa яра бахьан даха а гIерташ империалистически державаш гIерт Чадски конфликт нрьлзара бехк Ливена дIатIабила, ливийски салтий Чаде ба яхаш доацар хьадага а лувцаш. Малхбоалерча Африке американски «сиха дIадоаржадеча низий» тIема маневраш е аьнна дIахкхайнадаьд. Франце президента Ф. Миттерана аьннад Парижо «дизза кхоачашдергдa Чадана хьалхашкара шийн декхараш».

Континента тIа дика кхетаду Чада чурча конфликтана интернационализаци яр. цунна Малхбузен державаш юкъеоэар — ерригача шоай лоIамерча африкански пачхьалкхений машаран стабильностан кхерамe хIама доагa. «Алхха Чада чурча гIулакхашта кхыча мехкашкара юкъе гIертилга соцадарои къамашта юкъе машар оттабарон мара торо хулийтаргьяц цу мехка халкъага тIом дIабаккха а керда вахар дIадоладе а», — аьннад Конго Халкъа Республика кхыча мехкашцарча гIулакхий министра П. Нзе ОАЕ председатела Менгисту Хайле Мариама белгалдаьккхад арахьара хьалхадаха а ца эшаш африканцашта шоаьта могаргда пхьоагIон наькъаца проблемаш къоастаяра ашар [redacted].

НИЙСХОНИ ЦХЬАТАРРАРЧА КХЕРАМЗЛЕНИ ПРИНЦИПЕХ

Чакхдаьннача кIиргIа вай мехка ФРГ Федеральни канцлера Г. Колей цуй заместитела кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Г.-Д. Геншерен ль визит а советски кулгалхоша царна ль переговораш а дерригача дуней тIарча наьха теркам тIеозаш событа хиина дIаэттай. Белгалдоах шин оагIорахьа дIа-юха леладеча гIулакхий даькъе тайп - тайпарча планех йола контакташи вIашагI гIойле йолаш цхьана гIулакхаш леладелга дIахо йодача хана дегIадовлaдарех чIоагIдарен никъ лелабе оагIонаш кийча хилар бакъдаьлга. Цу хане переговорашка къаьстта чIоагIа белгалбаьккхаб 1970 шера кIал кулгаш лаьдача Советски Союзан ФРГ-нен юкъерча Московски договора исторически лоархIам. Из бахьан долаш вай мехкаш дукхача шерашка дIа-юха дунар дика ихетадеш а юкъе этта проблемаш шинна а оагIонна тоам болча тайпара къестаеш а хьадаьхкад.

Советско - малхбузенгермански вIашагI юкъера гIулакхаш боккха лоархIам болаш да Европе а гаьнна цун доазонел арахьа а. Къаьстта хIанз дуней халкъашта юкъера хьал геттара чIоагIа ирденнача хана. Цунца дуъаьленна дуней йелайоазоно шийн комментарешка теркам тIаболхийт ФРГ-ана хиина ца Iеш дерригача НАТО мехкашна боагIаш болча, хIанз йолаш йолча хана цIонача наькъана, шинна а оагIон законни хьашташ теркал а деш, барт бара торонех пайда эца, гаьна кхетар юкъерча боараме дола гера Европе Iоадара меттел из дикка дукха кIезигдергдолаш, цунна цхьана вай континента тIара а дерригача дуней тIара а хьал чIоагIа тоадергдолаш, аьнна Ю. В. Андропова даьча тIаьхехама.

ХIанз укх сахьате, хоьш ма хиллара, США-с гIулакх дуг шу чакхдоаллаш малхбузенеевропейски дукхача мехкашка, цу даькъе ФРГ а, 600 гаргга «Першинг-2» яхен тиъамаш долея ракеташ дIаоттае лерхIаш хиларга. Кхыча дешашца аьлча, Малхбузен Германе территорех Советски Союзан цуй союзникаштен тIахьожадаь латтача эггара къалха тоха лаьрхIача американски ядерни герза стартови площадка е лерхI. ХIаьта из хургдар йоаццай лаьттара СССР-а дукъала тIом хьоабара бола кхерам хиахилар.

Советски Союза позици сенах латт аьлча, из латт Европе ядерни герзаш вIашдуьхала лоаттадара боарам чIоагIа кIезигбарах — нийсхони цхьатаррарча кхерамзлени принципаш ийса а лелаеш. Цхьабакъда, нагахь санна, Ю. В. Андропова белгал ма даккхара, гIулехь Малхбузен Европе американски ракеташ оттаярга кхоаче, вай воай оборона мелъеш а ца хулаш, СССР-ен цуй союзникий кхерамзле лораергйола шийн ханнахьарен эффективни гIулакхаш кхоачашдеш хургда. Кхетаде хала да фу пайда баргIба ФРГ-ана дукха нах хIаланбеш долча герза тайпаш Европа центре тIехдаьнна дукха хьаIоадарах, цунна бола тIема кхерам дукхаза лакхбаларах. вай мехкашта юкъера гIулакхаш талханза а ца доалаш талхарг хиларах.

Г. Кола Москве аьннад «Европе а дерригача дуней тIаре а машар чIоагIбелга массане а юкъара де дезаш хIама да». Цу дешашта раьза ца хилча йиш яц. Бакъда, тIатоха доагIа: цу гIулакха дешаш алар кIезига да. Уж чIоагIде деза хьаьддача гIулакхаца.

МИЛИТАРИСТСКИ ЭГIОР ТIАДЕНА

США вице - президента Дж. Буша чакхъяьккхай шийн европейски турне, вешта аьлча из хиннав Англе, ФРГ, Къулбаседа Европа мехкашка. КIайча цIено шийн эписара хьалхашка керттарча даькъе шин дехар оттадаь хиннад; цхьан оагIорахьара, планагIа укх шерa декабрь бетта кхоачашде лаьрхIа дола Советски Союзан социалистически содружества мехкаштен тIаерваль кургйола гаьна кхетар юкъерча боароме дола керда американски ракеташ Малхбузен Европе оттаелга США европейски союзникаша вIалла дуьхале ца а ш хьаллоацийтилга, вокх оагIорахьара — ерригача континента тIа яржа йола тIема духьалара выступленеш юхатохилга. Цунца дувзадена «Вашингтон пост» яхача газето белгал ма даккхара, «Европе хила тарлу континента мехкий историе чуъ цIаькха а ца хиннача тайпарча антиядерни манифестацешна белгалйоалаш йола йIайха политически гуйре».

Малхбузен Европе волча хана хьаккхашта шийна тIадиллар дизза чакхдаккха гIерташ хиннав Буш. Ше накъа воаккхаш хиннача журналисташка аьннад цо «Першинг-2» яха ракеташ «фунагIа хуле а карара шу чакхдоаллаш Европе Iоотторгьа». хIаьта официальни Вашингтона агрессивни милитаристски политика чакхъяккхар духьа вIалла шек а воацаш «кулгаш хьувзадаьд» вIашагIкхийттача Штатий никъ машара гIулакха кхераме лоархIача политически деятелий. США политика хьалловцаргйола «аргументаш» лаха гIерташ американски вице-президент гIоьмача тайпара хьийлав Женевера переговораш талхара бола бехк Советски Союза хьаIIабилла. СССР-ал тIех тIема кийчон совле яккхара йола «рейгановски нуль» а «промежуточни вариант» а хьалха а йоалаш кхы дIахо яла йиш йоацача переговораш кхоачалар духхьал США йолта дика ховшие а.

Буша визита, цо яьча заявленешта, тIема духьаларча болама из тIагIертаьш хилара чIоагIа духьалаьннай малхбузенеевропейски общественность. Йоккхий демонстрацеш чакхъяьннай Дюссельдорфе, Копенгагене, Дублине, Бонне, Стокгольме, Рейкьявике, американски вице - президент хиннача кхыча малхбузенеевропейски городашка. США «машар безаш я» яхаш Буша дийца хабараш Малхбузев Европерча халкъаша лаьрхIад еггара бIехагIа бола оалаш санна.

Европе а бIарча хьанийца дерригача дуней тIа а прогрессивни общественностo тIехь - тIехьагIа чIоагIагIа хьадех юха ца оаьш герзаш Iоадеш Вашингтоно лелаю провокацеш соцделга. Ядерни катастрофах адамие кIалхара йоаккхилга дуней общественностана ниiса гу дуней халкъашта юкъера кхерамзле Iалашъяра тIаераль йола советски инициативаш яхоачашьярах.

Ю. РОМАНЦЕВ,
В. МАТЯШ,
В. КОРОЧАНЦЕВ.
(ТАСС).

Вай—интернационалисташ

КЕРТТЕРА БЕРКАТ— ХАЛКЪИЙ ВОШАЛ

ХIара шера вай советсии Даьхен тайп-тайпарча областашкара, республикашкара болх бе хьаух Нохч - ГIалгIайчене къона специалисташ: хьехархой, лораш, инженераш, библиотекараш, гIишлонхой... Институт е техникум яьккхачул тIехьагIа шоашта еннача направленегIа республике кхаь шера маре болх бе ца безе а, царех дукхабараш баха бус вайцига. ХIана аьлча, Нохч - ГIалгIайчене корадоагIа царна шоллагIа цIа. Iнмерза, безаме тIакйбу уж унхаза. Балха а вахара а эшаш мел дола хIама Iалашду царна.

Шилова Галина Ивановна Пятигорскера хьехархой институт яьнкхача ера Нохч-ГIалгIайчене. Дийтта шу хьалха дар из. Укхаза кхаь шера эрсий мотти литературен хьехха дезаш яр из шийна еннача направленегIа. Просвещене министерстае довлахьа хьакхаьчача. Назране № 1 йолча юкъерча школе дIаьложайнр, эрсий йо!. Назране белаже тIанйцар. Хьакхоачашше а квартира елар, квартире хьалхарча хана эшарг мел дар хьагулдир школа хьехархоша а берий дай-ноаноша а. Иштта ма дий наьсархой Iаьдал: гIулакх тIехдина деш. Школе занятеш дIайолалуча хана шийдешархой а цар дай-ноаной а байва, царда хьоашал тосаденна яр Галина Ивановна.

ДIайолаелар занятеш. Хьалхара халонаш нийсъелар къоначa хьехархочоа. Тоъаш яцар опыт. Хацар, мишта хьагулберг6а классе волча шовзткъа дешархочун теркам ше дувзачун тIа? Къона хьехархо цхьаь йисвазар хала моттиг нийсъелча. Цунна оарцагIъльлар опыт йоккха йола хьехархо — Галина Ивановна Макарова. Из а литературен эрсий мотти хьехаш я. Ткъаьнахь шу хьалха енай из Назране Шилова санна, педагогически институт чакхъяьнкхачул тIехьагIа. Цу хана дене бIаьш боача гIалгIай кагирхошта безабалийтаб цо шийл хоагIа пхьаьнка боаца эрсий мотт, езаллийтай дунен чу эггара йIаьхийгIа йола эрсий литература. Ткъаьи итт шера ше эйнар, техиар. Iомадаьр хамаьрша дIадовзийтар Галина Ивановнас къоначa хьехархочоа. Новкъостал дир ихьча хьехархоша а. Ах шу а далале, толамаш гучадуаля доладелар къоначa хьехархочун балха. Цун цIи дикагIча оагIорахьара яха йолаелар методически занятешка, педагогически советашка, совещанешка.

ХIанз Галина Ивановна Шилова ше а я къонача хьехамча. Тешаме оагIув а хиле дIаотт яз керда тIабаьхкача хьехархошта.

Назране ше хьехархо йолча укх дийтта шера кIезига выпускникаш арабаьхабац Шиловас вахара шерача новкъа. Цар хIаране малагIа лакхаленаш йоахаргъа хац хьехархочоа. Цхьабакъда, уж берраш а литература дукхадезаш хургболга-м хоъ. ХIаьта, литература дешаш хилар — из Iалалмате боккхача лоархIаме хIама да.

— Литература сага новкъостал ду вахаре нийслуш йола халонаш эшаe, балха тIа толамаш даха, — йоах Галина Ивановнас. — Литература саг Iомаву Даьхенна хьалхашка бехктонхаме хила. Iалам дукхадеза, нахаца Iимерза хила. Воаккха низ ба — литература.

Къаьстта боккха теркам тIабохийт Галина Ивановнас Нохч-ГIалгIайчен лаьтта цхьан хана боагIаш а бахаш а хиннача Толстоя, Лермонтова, Грибоедова, Полежаева, кхычар кхолламаш тахкара. Царех хIаранена хетаьль къаьстта папкаш я цун балха истола тIа. Цу папашка хьагулъю хьехархочо яздархоех лаьца йола за[illegible], журналий [illegible] тIа кепатта материалаш.

Нохч = ГIалгIайчен яздархой кхолламаш дезадалийта гIерт дешархошта. Иштта, цо кулгал а деш, дIакхихьай школе Ж. Яндиева, С. Бадуева, А. Ведзижева, Р. Ахматовай, кхычар кхоллама хеталь сайренаш. Яздархой шоаш хинаб школе хьоашалгIа баьхна.

Ше дIахьош йолча хIара урокага лаьрххIа кийчо ю хьехархочо, шийн опыт хIанз йоккха а аьнна ца Iеш. Цун хIара урок гойтама пособешца хозъаь хул. Сакъердаме дувцар санна чамйоал хьехархочун хIара занати. Цудухьа оал цунга кест-каста дешархоша:

— Галина Ивановна, хьа урок йолча хана переменага хьежаш хилац тхо!

Цу дешаел доккхагIа совгIат хила а йиш йий хьехархочоа?!

Ала деза, дукхаеза дешархошта Галина Ивановнай занятеш. Дукхаеза ма ше а. Дешархошта а цар дай-ноаношта а, хьехархошта а.

Нагахь санна Галина Ивановнай цIагIа е школе дездеш хIама хилча, шортта гулу нах. Цу гIулакхо хьахьонх мел дукха ба цун новкъостий.

Галина Иванвовна ше интернациональни дезала нана я. ГIалгIачунга маьре я из. Цун мар Шадижев Борис Назранерча № 4 йолча школа директор ва. Хоза, водий дезал кхувш латт цар.

Шийн дешархоех а бизза бола интернационалисташ хьалхебе гIерт Галина Ивановна Шилова. Берригa а цIи хеза бола яздархой боккха интернационалисташ хиннаб яхаш дувц хьехархочо шийурокашка. Дукха а масалаш кхувл Пушкина, Толстоя, Чехова, Гоголи. Лермонтова кхолламашкара. Сийлахь-воккха эрсий яздархо Толстойн вокхо Садо Мисербиеи доттагIий хилара дувц. Эрсий поэзен классика Афанасий Фето вайнаьха халкъа иллеш эрсий меттала дахарах дувц. Алексей Максимович Горькее Нохч-ГIалгIайчен яздархошта цахаддаш новкъостал лоаттадарах дувц.

Къаьстта боккхача лоархIаме интернациональни болх дIабихьар Галина Ивановнас Нохч-ГIалгIай автономе 60 шуи нохчийи гIалгIайи шоай лоIамагIа Россеча юкъебаха 200 шуи дездеча деношка. Цу деношка енаш яр цун урокашка доттагIал, вошал хестадеш йола вай республика поэтий стихаш. Царех цаI ер я:

Росси, хьо я тхона
 ираз деннар.
Ду Iах-дарзах
 вайнах лорабаьр.
Хьо я тхона дуне
 бIаргадайтар.
Деша, язде вайнах
 Iомабаьр.

Дешархошта интернациональни кхетам луча Галина Ивановнайна дикка гIо ду Назранерча тIемей къахьегамей сийлен музея материалаша. Цу музее кест-каста буг шийн дешархой хьехархочо. Тайп-тайпарча къамех болча Сийлахь-боккхача Даймехка тIема дикхъашхоех, тахапарча къахьегамхоех дувц музеи стендаша. Военни летчикаш Мальсагов Ахьмад, Оздоев Мурад, лор Тутаева Аьсет, Социалистически Къахьегама Турпалаш Барахоева Лемка, Албогачиев АртагIа ...Цар вахаро, къахьегамо къаьгга гойт дешархошта мел йоккха ганз я «халкъа вошал» яхар, на ганз лорае, йIаьхийгIа е тIахьех.

Г. ГАГИЕВ.

МОСКВА. «Уралмаш» производствени объединене балха опыта хеталь я СССР ВДНХ хьайийла выставка. Цига хьахьокхаш да хIанз 50 дувзаш йолча цIи хезача предприяте хьалхалаттача коллективаи карагIдаьнкраш. ГIа боахаш йола Iалаьмате йоккха экскаваторараш, прокатни станаш, чIоагIа низ болла прессаш, мехкдаьттаи газони буровой установкаш — иштта я объединене марка тIалаттача продукцех цхьанолча хIамий перечень.

СУРТА ТIА: «Уралмаш» производствени объединене генеральни директор, СССР Лакхехьарча Совета депутат Евгений Андреевич Варначев (аьрдехьаршр) гидравлически пресса болх беш йолча моделага хьожаш ва выставке баьхкача хьаьшашца цхьана.

И. ЗОТИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ВАХАРА ХЬИСАП—СОВЕТСКИ

ХЬАЬНАЛА КЪАХЬЕГАРЦА ДАЬККХА СИЙ

Балха ди дIадоладеннадацар служебни автобусаца М. В. Торий кулгалдеча йоккха йоацача, цхьабакъда берттайнача ЦДНГ-1 цхьоалгIча бригаде тхо кхаьчача. БоккхагIбола операторан Додов Маiнси Ерохин Алексейи шоай балха моттиге бар. КIеж еттаи йолча скважине хиина авари дIалккха езаш яр. Торий коргагIъльнна телефон еттаи яр: «Мухьмад, гIо де тхони, сихха де дезаш сварочни балхаш да, тхога кислород а дац». Эшаш йола инструмент вIашагIа а теха хатаро даьзе меттаоттаде тхо доладалалехьа шийн механически службаца вена хьакхьчар Ахильгов Iисий Мухьмад. Из бIаргавайча велакъенаш вар Ерохин Алексей, цар шоай хул вIашагIкхийттача къамаьл, дукхача хана цхьан бригаде болх беш хиннаб уж.

Мухьмад цига болх а беш дешаш вар, лакхерча классагIа вола специалист а хилар цунах «Вайх хIаравар шийн вахара никъ лаха ва хьожий, со вокхий веш ва 1-ча мехкдаьтта промысла коллективе се нийсленна»,—йоах Ахильгов Мухьмад.

«Цхьан сага масса тайпа говзал хила тарлу», — йоах подъемни механизмашта гIулакх деш волча Картоев Османа Мухьмадагахьа корта а лостабаь. Ерохин Алексея жоп лу цунна: «ХIара саго шийн безамга, торонашка хьежжа карасрзаю балха говзалаш, саго обществана болча пайдана шийгара дIамел ехараш, духхьал шийн гIулакхаща сакъердалуш ца Iеш, шийна хьалхашкарча декхаро дIадехар кхетадеш хуле, цига мел эша говзал а цунца хила тарлу, хIаьта коллективах дог лазаш, денал долаш болча наха царна ловш мел дар керагIа а доал».

Тхона дика дагадоагIа 60-гIа шерашка городага хьалдле яккхийтара тIехьe лоизаш хиина 1-ча мехкдаьтта промысла футбольни командеи. Мехкдаьтта промысла спортивни сийле лораеш вар цу команде, тIехьагIа дукхачу шерашка капитан хиния, Ахильгов Мухьмад.

Советски Эскара гIулакх а даь цIавеначул тIехьагIа Мухьмад операторалла балха вера цу промысле. Болх беш а сайрйнара школа чакхъяьнкхар. Цул тIехьагIа толаме чакхъяьнкхар Грозненски мехкдаьтта техникум. Из деррига а атта хеталу юхьанца, цхьабакъда хьинаре къахьегарца даьдр из хьа.

«Мухьмад болх беш волча конторе нийсъелар со цкъа», — яхаш дувц цун цIеннанас Золотхана, — 1-ча мехкдаьтта промысла кулгалхо М. Я. Паук хьатIаера сона, хьал-ди хаьтта хьча шоай коллективе балха йола аьлар цо сога, цу хана дена ЦДНГ-1 бригаде болх беш л со».

Цул тIехьагIа Мухьмада вIамагIа вола воша Муиса а вера операторалла балха. Болх беш воллаше а чакхъяьнкхар мехкдаьтта техникум, карарча хана «Малгобекнефть» НГДУ капитальни гIишлошъяра мастер ва.

Мухьмад воккха общественник ва, массеи шера профсоюза местноми председатель, комсорг, 1-ча промысла спортивни комитета кулгалхо хиннав из.

Промыслай болх кердача структурагIа дIаболабеча хана кулгалхоша геттара дика могавир Ахильгов Мухьмад механически служба кулгалде а хьожавеш.

ЦДНГ-1 начальника С. Б. Тебоева йоах, — механика Ахильгови бригада объектера моллагIа бола болхлой технически дешаш къоастаде моггргдолаш ба. Кагий нах шоай гIулакх дика довши лакхача классагIа специалисташ ба. со дог тийша ва Мухьмад объекте волча хана массаза а задани кхоччашъергхидарех.

Мухьмад хьалхле лелаш рационализаторех цаI ва. Дукхача маьхе рационализаторски предложенеш тийннай цо. Цо шийн бригадаца цхьана болх бе йолаллийтай дукхача хана дена аьтта пхьоалех токарни мастерскийн. Цун предложенех вIамагIъелла я началкашта лаьрхIа йола смазочни насос.

Производствени гIулакхаш дара йолча база начальника Гетагажева йоах: «Тха кхаь механически служебех вIаштта 4 шера социалистически яхье котало йоахаш хьайоагIа Ахильгова кулгалду мехслужбе». Дукха материалаш а кхоьйй, кхом барца боккха пайда а баьб Ахильгов Мухьмада ше. Иштта сийлеица вай обществана болча пайдана къахьегаш ба АхильговгIар дезал.

9-чеи 10-чеи классашка дешаш бола къонгаш Русланни Бесланни гIоргбий-хьогI шун деррагIа балха, — аьнна хаьттача, — гIоргболаш санна хет сона, — йоах Мухьмада. хIана аьлча зIамига болча хана деиз наьнаца сменагIа хулаш а из болх безабенна а ба уж. Шоайла дави дувц цар мехкдаьттахой болх, хIаьта вокхагIвар промысле балха а вена заочно мехкдаьтта институте деша ваха дага ва. зIамагIвар механизмаши машинаши езаш ва чIоагIа. Мухьмадаи Золотханаи боккхача безамца дагаух шоай хьехамча хиина Социалистически Къахьегама Турпал М. Я. Паук, карарча хана республика мехкдаьтта данкхара отдела начальник вола. В. З. Фунтиков, С. А. Плиев, иштта кхы дукха бола къахьегама ветеранаш. Цар наьмаьрша къонабараштa дIаеннай дукхача шерашка Iоаль бола шоай йIаьхий опыти знанеш. Мухьмада нагахь санна шийн къахьегамца вай обществана пайда луш дола хIама дале, из бахьан ше шийн хьехамчашта декхарийла доархI.

— КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш йийшачул тIехьагIа тхоай хьинаре къахьегам уж кхоачашъеча дIабахийта лаьрхIар оаха, — йоах Мухьмада а цун новкъостаца а.

М. АТАЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ ЦДНГ-1 воккхагIвола оператор, РСФСР мехкдаьттаи газаи промышленности заслуженни болхло.

СПОРТ

Низбараш толаш хилар

Город Аргуна культура Дворецe массеи дийнахьа хилар къоначa спортсменашта юкъера Россовета «Урожай» яхача ДСО хьалхле никхарах йола шийн лоIамагIа вIалтохаргах латара яхьаш. РСФСР тайп-тайпарча краишкара, областашкара спортсменаш къовсабелар укхаза.

ДукхагIа коталомаш яхарца дувзадена финальни яхьашка дIакъа лаца бокъо яьнкхар Нохч-ГIалгIайчен, Дагестана, Къулбаседа-ХIирийчен, Бурятера, Ставропольски края борецаша. Хьалхарен шоллагIен моттигаш бахьан къовсабелар вай республикера иштта спортсмен. Дагестанера итт, Къулбаседа-ХIирий республикера, Бурятера, Ставрополера вифъ спортсмен.

Яхьашка дикагIа кийчо ях хиларца белгалбаьлар вай республикера къона борецаш. Шо-шоай дозал долча кагирхошта юкъе вай мехкахоех ворхIе хьалхара моттигаш яьхар, воккхар шоллагIен кхоалагIен моттигаш яьхар.

Толаш хиначa спортсменашта юкъе ва Шалински районера ши борец а: А. Саиев, Т. Устарханов.

Дукха дикадар, хьаьца мегаргдар гойтар Дагестана борецаша а, царех пхиннe хьалхара моттигаш яьхар.

Финальни яхьаш чакхъяьлча толаш хиначарна дIаелар Россовета «Урожай» яхача ДСО грамоташ, дипломаш, мах бола совгIаташ.

ДикагIа техника йолчоа хьожадаь совгIат дIаделар вай республикерча Тужиев Асланa: котало яхаза чIоагIа довш хиначоа хьожадаь хиина совгIат а вай мехкахочоа Исаев Мовсара делар; эггара къонагIволча спортсмена хьожаль приз шийтта шу дьнначa, Якутерча Слепцов Владимирга кхаьчар.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Лора хьехамаш

БЕРАШ ДОАГАМАХ ЛОРАДЕ

Лакхача температура, химически вещесташа, электрически е лучисти валача энерге дегIа мазаш толхадарах доагар оал. Эггара хьалха воагавар Iатiъ цIока, кул тIехьагIа из кIоарглу, кхыметтел тIехка тIа кхачIалца.

Бераш доагадара бахьанаш техкача гучадоал берашта дисциплина Iомае ца харах, дегIа кхерамале Iалашъеш йола чоелхане йоада боккъонаш телхарах.

Массеи масал доаладергда вз. Вархl бутт баьнача Мухьмада хьатIамохкедаьд шийна Iоттадаь чай, на бахьан долаш чIоагIа воага а ваь, больнице дарба деш хиннав.

Цхьайтта бутт баьна Мусна цхьаь цIагIа витав. Текхаш цIийецна латтача пишна тIа а ваха, из хьалацн урзотта хьежав, бакъда, Iохкийттан юхь пишка тIа а кхеташ. На бахьан долаш кIоаргга човаш хулаш воагаваь, юхь ийрчайоаккхаш дола муаш дисад.

ДукхагIча даькъе маькхах доаллача хана доагадаьча бера бехке боккхагIбараш ба. ДагадоагIа сона бутт баьнна бер чуулаш бола маьнги пишка юхье оттабаь хиннаб. Кiеж ныкха шура чуйола яй пишка тIара хьа а яйца маьнгена тIагIолла тIехбоаккхаш бера IотIамохкабаьб, кIоарга доагам хиннад юхь тIа, деррига дегIа тIа. Хала лечаре дьнкхар из бер...

Цу тайпара пишка юхе оттабаь маьнга лотабенна моттиг а нийсъешнаяр, цIера юкъе дика бер деннадар.

ДукхагIа доагаду школе даха ха ьнна бераш. Вахарах дукха хIама ца хоаш бола уж, деррига дикка гIерташ кул. Цудухьа цар моалагIа дагадехар хьаду, цох тIехьагIа фу хургда а ца ховш. Къаьстта кхераме да лакха вольт йолча тока сарьгаш деш дола зулам, цкъаза цох хьадалац бер е кинадид дус.

Масала, итт шу даьннача Мусима вышка тIа хьалтIа а ваьнна лакха напряжени йола тока сарьгаш хьалаьцад, из бахьан хала электротравма хиннай, йнъалагIча степена доагам даьд керта, шаккъе кулга. Коагашта Аьрда кулга гангрена а хиина дIадаьккхад. Тамаш йилла да из ца деш хьавалар, бакъда, доккха сакхат дисад. дийна мел волча хана дIадаргдоацаш.

ЗIамагIболча школьникашта кхераме я сиха цIи йоалача а сиха эпикаба а хIамашца эксперименташ яр.

Бераш доагамах лорадара дьнна-ноаноша, боккхагIчар де мегаргдац укх тайпара гIулакхаш. Бера маьнги дIайха даар е хий латта тарлуча истола юхе лоаттабе мегаргбац, бер цу истола юкедита мегаргдац. Вера хьоккаш дола даар шедаь хила деза. ДIайха хий е пкьйола йIайха хIама чуйола ий бер тIакхоачаргдолча ий тIа Iоттабе мегаргбац. Даар кийчдеш кухне, хIамаш юттаи ваина чу леладе мегаргдац бераш. Маьнги бIарт ца лоихаш бета йиш яц пишка, батарея, йIоахал луча электрически приборашта юхе. Бер тIакхоачаргдолча ма лелае цIиеторгаш, сига цIи йоала, дотхьаж доалач хIамаш, тока саьргех лораде бераш. Тока розеткаш бер хьалхоачаргдоацаш ий тIара цаI ах метр лакха хила еза, и. кх. дI.

Кiеж наьнкъ хий е даар. бIайха кIув хьатIамехка доагор хьлче фу де деза? Доагам хиначун тIадуйха баракъа сиха Iодаккха е доагам хиначара доаттIадаь чIегилт хьаьккха еза. Цiеро воагаваьча сага тIера а баракъа Iодаккха деза.

Электрически тока чоахаваьча сага, из саиетам чура ваьиналве, ц̆а ца доахе, дега гарт ца хозе искусственни садахар (багах е мерех), дега массаж е еза. Хьаьеха веза лорг медицински сихача гIон машинех.

Ламке белгалъяьхараш санна йола моттигаш нийслой цIагIара дарбаш де мегаргдац, цар вовнъарло е, лазар кIоаргде тарлу. Воагавар доккха дале тIера баракъа Iодаккхачул тIехьагIа бер цIенача кисена юкъе хьоарчадаь, лорага кхайна веза. Лор хьакхаччалца човаша саготдергдоацаш доагам долча ма чубелла, шийла хий чудетта хIама тIадилла мегаргда.

Доагам доккха дене, чоаца массехи минута шийла хий ихерав, цул тIехьагIа хина эдаьча спиртаца, къаракъаца, одеколонаца тIоададаьча бинтаца дIаехха мегаргъа чов. Цо лазар дIадоаккх, заразени хьалийтац.

Дай-ноаной, воспитателаш, педагогаш, берриги боккхагIбола нах, дац ма де доагам дIадакхха на хьахудачул дуккха халагIа долга. Цох лораде бераш.

Г. ГАЛУСТОВ,
№ 4 йолча горбольница хирургически отделенеи республикански доагама центреи заведующи, медицински Iилмий кандидат.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-техническе училище 1983—1984 дешара шерa дешархой деша дIачуэцалга дIахай.

Укх профессех:

1. Мехкдаьттеи гази боаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни буруш тохача бурильщика гIоача, электросварщика болх бе а хоргдолаш.
Дешара ха — 1—3 шу.
2. Буровойшта гIулакх деш вола электромонтер.
Дешара ха — 3 шу.
3. Электрогазосварщик.
Дешара ха — 3 шу.
4. Слесарь-сантехремонтник.
Дешара ха — 1 — 3 шу.
5. Химически анализа лаборант (мехкарий).
Дешара ха — 3 шу.
6. Топограф-геодезист.
Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 классе чакхъяьнкха кагий нахи мехкарийи, эсарера цIабаьхка бIухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачанца, учебникашца, общежитеца. Производствени практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъерча алапех 33—50 процент ахча кара дIател. Училище деша вагIаш дьнкха ха къахьегама стажаца дIалоарлI.

Училище кхо курс чакхъяьнкха а йистебоалаш дIалуш йола экзаменаш шиъмe дIаенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегIа квалификаци елла долеи диплом дIалу.

Училище чакхъяьнкхараш специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне. Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: заявлени, дийша хилара тешал, вахача моттигера справка, вь ха тIайода тарал е паспорт, 6 фотокарточка 3x4 размер йолаш. Документаш хьачуйилу хIара дена 8 сахьат дьнча денз 16 сахьат даллалца.

Занятеш дIайолалу 1983 шера 1 сентябра.

Хьаьсара доттагIий! Тха училище деша дувла! Из чакхъяьнкхачул тIехьагIа саццаш хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургда шох, хIаьта юкъера образовани а хургьи шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 ИЮЛЬ
II ПРОГРАММА

16.30 — Дешархошта. Кинопрограмма.
17.30 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
17.45 — Кинонурнал.
17.55 — «Старт».
18.25 — «Нохч - ГIалгIайче гIоала».
18.45 — В. В. Маяковски ваь 90 шу дизарга. «Революце чIаьнйхар».
19.00 — Кхачан программа— дерригача халкъа гIулакхий «ЦIаьнкаьва а маьнхах лаьца».
19.30 — «ИIудаь». Художественни фильм.

13 ИЮЛЬ
II ПРОГРАММА

15.35 — «Со професи — малйарка». Документальни фильм.
15.55 — «Граф Люксембург». Телевизионни спектакль.
17.37 — «А. Ведзижева кхоллама яхача замах юкедисаршцара къовсам Хьайзоилар» (гIалгIай меттала).
18.00 — Техничесии кинонформаци.
18.10 — «Нохч - ГIалгIайче гIоала».
18.30 — Хьайбаш нелаьар — ударни фронт. «Почина инициатораш болча» (гIалгIай меттала).

РАДИО

12 ИЮЛЬ

7.30 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Юртара IуйIренаш» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.25 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — ДеттагIаш концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «Лаьттан чуъоналла» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманкo» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Сийлахь-йоккхача Йоталон 40 шу дизаргa! «Нурсие бьвча тIаь тIа дааиъа лоацаш хиннача Н. Шипулина дагалувцараш» (эрсий меттала).
16.16 — Юрта боахама къахьегамхошта латадаь концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Со къьнна нокдин». Радиопостановка.
19.05 — Даймехках дола иллеши лоарашш.
20.05 — Х. Осиева йоацце дувцараш (гIалгIай меттала).
20.26 — Иллеш дIаоал Усманов Имрана. Концерт.

13 ИЮЛЬ

7.20 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Шера ши кьуаиъаш чуэцара дуьа». Беседа (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа гIалгIай меттала).
8.36 — Р. Бердаиешоихе кулгалдеча гуржий вокально-инструментальни ансамбла концерт (эрсий меттала).
11.15 — «Культура антикоммунизма идейни арсенала». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума сецамаш — вахаре! «Экономике кхьнмаш». Передача 6-гIа (эрсий меттала).
15.15 — «Берттайнача дезале» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
15.35 — «Денна темагIа» (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — «СелаIад» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
16.45 — «Партийни группа хьувекъаш чуэцача» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — К. Паустовски. «Хиш бердаш тIа дахар». Радиоспектакль.
19.04 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.
20.04 — «Тирка талгIеш». Литературно-музыкальни композици (нохчий меттала).
20.27 — Ш. Рашидова дешашта даьла иллеш.

Хоттамаш

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йочан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен, фегара температура республике 30 — 35, Грозне 25—33 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана хуцалуш морхаш а йолаш, йочан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсаа 15—20, дийнахьа 28—33 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктоахкана секретара — 2-84-69; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-84-75; кхевлой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ05223. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3625.